

Äidin koherenssin tunteen, resilienssin ja
temperamentin itsesäätelyn yhteys äidin
vuorovaikutuskäyttäytymiseen lapsen ollessa kahdeksan
kuukauden ikäinen

Anne Mäkelä

Pro Gradu-tutkielma

Psykologia

Yhteiskuntatieteellinen
tiedekunta

Turun yliopisto

24.8.2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Psykologian ja logopedian laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

ANNE MÄKELÄ: Äidin itsesäätelyn ja resilienssin yhteys äidin vuorovaikutukseen lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen

Ohjaajat: Psykologian professori Riikka Korja ja psykologian tohtori, erikoistutkija Eeva-Leena Kataja

Pro gradu -tutkielma, 30 sivua

Psykologia

Elokuu 2023

Varhaista vuorovaikutusta äidin ja lapsen välillä pidetään keskeisenä tekijänä lapsen hyvälle psykologiselle kehitykselle. Erilaiset häiriötekijät, kuten äidin kokema stressi voivat vaikuttaa negatiivisesti vuorovaikutustilanteisiin ja siten kauaskantoisesti lapsen kehitykseen. Vanhemman vuorovaikutuskäyttäytymisen suojaavia tekijöitä on tutkittu vähän verrattuna riskitekijöiden tutkimiseen. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, miten vanhemman vuorovaikutuksen suojaavat tekijät liittyvät vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen. Suojaavina tekijöinä tarkasteluun otettiin vanhemman itsesääteily ja resilienssi. Resilienssi sisälsi tässä työssä äidin koherenssin tunteen ja coping-keinot. Hypoteeseina olivat, että äidin riittävä itsesääteily, samoin kuin resilienssin osatekijät liittyvät äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen, kun sitä tarkastellaan emotionaalisen saatavillaolon näkökulmasta

Tutkielmassa käytettiin Turun yliopiston FinnBrainin kokoamaa kohorttiaineistoa. Tämän tutkielman aineisto sisälsi 192 äiti-lapsiparia. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin vuorovaikutusta äideillä lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen Emotionaalisen saatavillaolon (EA) mittarilla. Äidin resilienssiä mitattiin Koherenssin tunne- (SOC) ja coping-keinot- (CD-RISK) mittareilla. Äidin itsesääteilyä mitattiin The Adult Temperament Questionnaire -mittarin (ATQ) tahdonalainen hallinta osamittarilla.

Tulosten mukaan äidin itsesääteily ei ollut yhteydessä äidin vuorovaikutukseen. Toinen resilienssitekijöistä, coping-keinot, ei myöskään ollut yhteydessä vuorovaikutukseen, vaikka koherenssin tunne oli yhteydessä siihen. Äidin koherenssin tunne oli positiivisessa yhteydessä vuorovaikutukseen äidin sensitiivisyydessä, jäsentelyssä, ei-tunkeilevuudessa ja ei-vihamielisyydessä. Yhteyttä tarkasteltiin yleisen lineaarisen mallin avulla. Positiivinen yhteys säilyi taustamuuttujien vakioinnin jälkeen muissa paitsi äidin ei-vihamielisyydessä. Lisäksi äidin koulutustaustalla oli selittävä rooli, kun tarkasteltiin emotionaalista saatavillaoloa. Erityisesti äidin ei-tunkeilevuudessa, matala koulutustausta oli negatiivisessa yhteydessä äidin vuorovaikutukseen. Äidin vuorovaikutuksen suojelevia tekijöitä on syytä tutkia lisää.

Avainsanat: Emotionaalinen saatavillaolo, itsesääteily, resilienssi, koherenssin tunne, coping-keinot

Sisällysluettelo

Johdanto	4
Vuorovaikutus ja emotionaalinen saatavillaolo	5
Varhainen temperamentti luo pohjan itsesäätelylle	7
<i>Vuorovaikutus ja vanhemman itsesäätely</i>	8
Resilienssi vanhemmuudessa	9
<i>Koherenssi</i>	10
<i>Coping-keinot</i>	11
Tutkimuskysymykset	13
Menetelmät	13
Aineisto ja tutkimus	13
Mittarit	14
<i>Emotionaalinen saatavillaolo</i>	14
<i>Itsesäätely</i>	16
<i>Koherenssin tunne</i>	16
<i>Coping-keinot</i>	17
Tilastolliset analyysit	18
Tulokset	21
Taustamuuttujien ja tutkimusmuuttujien väliset yhteydet:	21
Tutkimusmuuttujien väliset yhteydet	23
Äidin koherenssin tunteen yhteys äidin emotionaaliseen saatavillaoloon	24
Pohdinta	26
Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset	29
Lopuksi	30
Lähteet	31
Liitteet	41
Liite 1. Yleinen lineaarinen malli (GLM). Emotionaalinen saatavillaolo selittäjänä koherenssin tunne. Päävaikutukset kovariaattien kanssa	41
Liite 2. Sirontakuviot äidin itsesäätely ja emotionaalien saatavillaolo	42
Liite 3. Sirontakuviot äidin koherenssin tunne ja emotionaalinen saatavillaolo	43
Liite 4. Sirontakuviot äidin coping-keinot ja emotionaalinen saatavillaolo	44

Johdanto

Vanhemman antama hoiva ja huolenpito ensimmäisten vuosien aikana on pohjana lapsen kehitykselle (Wachs ym., 2014). Pieni lapsi tarvitsee aikuista muun muassa säätelemään ympäristöään ja sen ärsykeitä, jotta hänen oma säätelyjärjestelmänsä pystyisi kehittymään suotuisasti (Emde, 2000). Samalla lapsi rakentaa käsitystä siitä, miten hän ja hänen tarpeensa ovat tärkeitä, ja että hän on arvokas ja että hän voi itse vaikuttaa ympäristöönsä (ks. Bretherton, 1992; Yates ym., 2003). Näillä varhaisilla kokemuksilla nähdään yhteys myöhempisiin sosiaalisiin suhteisiin (Eisenberg & Spinrad, 2004). Vuorovaikutuksessa äidin ja lapsen valmiudet ja synnynnäiset tavat reagoida vaikuttavat vuorovaikutuksen rakentumiseen (Isosävi & Lundén, 2013). On ilmeistä, että vanhemman kyky säädellä omaa toimintaansa ja tunteitaan on vanhemmuudessa merkityksellistä (Rutherford ym., 2015). Tasapainoinen suhde mahdollistaa tärkeän autonomian syntymistä vuorovaikutuksessa (Skowron ym., 2010).

Äidin hyvinvointiin ja sitä kautta vuorovaikutukseen lapsen kanssa vaikuttaa itsesäätelyn lisäksi hänen tapansa reagoida vastoinkäymisiin. Yksilölliset erot ovat suuria ja keskeistä vanhemman kokemaan stressiin on hänen oma havaintonsa siitä, kohtaavatko vaatimukset käytettävissä olevien resurssien kanssa (Deater-Deckard, 1998). Vanhemman elämäntilanne voi osaltaan kuormittaa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Masennuksen ja ahdistuksen yhteydessä tiedetään, että äidin mielenterveyden haasteet kuormittavat vuorovaikutusta äitilapsi dyadissa (Hakanen ym., 2019; katsaus: Bridgett ym., 2015). Esimerkiksi keskosvauvoilla äidin masennuksen on havaittu liittyvän negatiivisesti äidin vuorovaikutukseen lapsensa kanssa (Korja ym., 2008). Äidin valmiudet tunteiden ilmaisemiseen, jopa hymyilemiseen, voivat olla rajoitettuja (Righetti-Veltema ym. 2002). Äidin mielenterveyden haasteiden kuormittavuus voi vaikuttaa lapsen kehitykseen (Hay ym., 2008; ks. Bridgett ym., 2015). Masennuksesta tai ahdistuksesta kärsivien äitien lapsilla on havaittu tarkkaavuuden suuntautumisen painottumista uhkaärsykkeisiin kahdeksan kuukauden iässä (Kataja ym. 2018).

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, miten vanhempien vuorovaikutuskäyttäytymisen suojaavat tekijät eli vanhemman itsesäätely ja resilienssi vaikuttavat vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja miten ne suojaavat stressitekijöitä vastaan. Tarkastelemme vuorovaikutuksen laatua emotionaalisen saatavillaolon näkökulmasta.

Vuorovaikutus ja emotionaalinen saatavillaolo

Äidin ja lapsen välisessä hyvässä vuorovaikutuksessa kumpikin osapuoli virittäytyy toisen mukaisesti ja on aktiivinen vuorovaikutuksen kehittämisessä (Biringen ym., 2014). Emotionaalinen saatavillaolo on käsite, jolla kuvataan vanhemman ja lapsen välisen emotionaalisesti terveen suhteen kapasiteettia. Emotionaalinen saatavillaolo perustuu John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriaan, jonka mukaan lapsi rakentaa vanhemman avustuksella vuorovaikutustilanteiden kautta perustavanlaatuisia käsityksiä itsestään (Davidson, 2007). Tätä ensimmäisten elinvuosien aikana sisäistynyttä käsitystä kutsutaan kiintymyssuhteeksi. Bowlbyn mukaan vauva reagoi kielteisesti ja kokee epävarmuutta, jos vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostuminen on ongelmallista tai se on lapsen kannalta epäjohdonmukainen (ks. Bretherton, 1992). Turvallisen kiintymyssuhteen on havaittu suojelevan lasta silloin, kun äiti on raskaudenaikana altistunut suurelle stressille, esimerkiksi ahdistuneisuudelle (Bergman ym., 2008). Äidin ja lapsen emotionaalisen saatavillaolon on katsottu liittyvän lapsen emotioiden säätelyyn (Little & Carter, 2005) sekä kouluvalmiuteen (Saunders ym., 2015).

Emotionaaliseen saatavillaoloon keskeisesti liittyy vanhemman sensitiivisyys tämän ja lapsen välisessä suhteessa (Biringen ym., 2014). Sensitiivisen vanhemman yhteyttä lapseensa voidaan luonnehtia tunneyhteydeksi, jolloin vanhemman sensitiivisyys on enemmän tunnetta kuin toimintaa. Emotionaalisesti saatavilla oleva vanhempi pääsee tutustumaan lapsensa tarpeisiin ja tunteisiin tämän tunneilmaisuuden avulla. Hän kykenee vastaamaan lapsensa viesteihin joustavasti ja oikea-aikaisesti. Sensitiivinen vanhempi luo kasvuympäristöstä luonnollisella tavalla positiivisen ja tunneilmaisuuttaan rikkaan. Tärkeää on myös vanhemman aitous, jolloin tunne- ja kielellinen ilmaisu ovat linjassa keskenään. Tutkimuksissa on havaittu, että äidin sensitiivisyyteen vuorovaikutuksessa voivat vaikuttaa hänen kokemansa stressi (Crnic ym., 1983; Muller-Nix ym., 2004) sekä ennen tai jälkeen lapsen syntymän alkaneet merkittävät masennus- tai ahdistusoireensa (Easterbrooks ym., 2000; Field, 2010; Holmberg ym., 2022; Stein ym., 2012). Pienellä vauvalla äidin osoittaman sensitiivisyyden on myös havaittu olevan kasvokuvatehtävässä yhteydessä niin parempaan stressiin reagointiin kuin miellyttävien asioiden, kuten iloisuuden havaitsemiseenkin (Taylor-Colls & Fearon, 2015). Tämän on myös katsottu edesauttavan muun muassa lapsen sosiaalisuuden myönteistä kehitystä. Äidin sensitiivisyys vaikuttaa pysyvän suhteellisen vakaana lapsen vauvaiästä noin 5-vuotiaaksi (Célia ym., 2018).

Emotionaalisen saatavillaolon toisena rakenteena on vanhemman tapa jäsenellä vuorovaikutusta (Biringen ym., 2014). Egeland ym. ovat tutkimuksissaan havainneet, että vanhemman tarjoama tuki antaa rakennusaineita lapsen itsesäätelylle ja käsitykselle itsestä sosiaalisena toimijana (Egeland ym., 1993, ks. Yates ym., 2003). Vanhemman tehtävänä on juuri sopivasti ja ikätasoisesti ohjata, neuvoa, vahvistaa ja rajoittaa lapsen käytöstä, sekä samanaikaisesti pitää vuorovaikutuskontaktia lapsen kanssa yllä (Saunders ym., 2015). Tähän läheisesti liittyy lapsen autonomiaa kunnioittava piirre, joka on kolmas vanhemman emotionaalisen saatavillaolon rakenne.

Emotionaalisen saatavillaolon näkökulmasta vanhempi ymmärtää lapsensa erillisyyden itsestään. Vanhempi kunnioittaa lapsensa autonomiaa ja sallii tämän tutustua ympäristöönsä ja palata välillä uudistamaan turvallisuuden tunnetta äidistä. Emotionaalisen saatavillaolon tekijänä aikuisen ei-intrusiivinen käytös liittyy selkeästi häiritsemisestä pidättäytymiseen toisin kuin edellinen, jäsentely, johon liittyy myös toiminnan rajoittamista (Biringen ym., 2014). Aikuisen ei-tunkeileva toiminta ei sisällä yliohtamista, yliärsytystä, häirintää tai ylisuojelua. Esimerkkinä tunkeilevasta käytöksestä on lapsen kohtelu ikäistään nuorempana.

Vanhempi reagoi lapsensa toimintaan ja viesteihin mieluummin kannustavasti kuin vihamielisesti. Kun vanhempi toimii vihamielisesti, se saattaa olla piilotettuna tai jopa taustalla, ei näkyvää vihamielisyyttä (Biringen ym., 2014). Se voi esimerkiksi ilmetä vanhemman pitkästymisenä tai kärsimättömyyden tunteina. Tai se voi olla avointa vihamielisyyttä, joka näkyy myös lapselle. Äidin vihamielinen käytös on negatiivisessa yhteydessä lapsen tunnesäätelyyn (Little & Carter, 2005).

Koska emotionaalinen saatavillaolo äiti-lapsi-suhteessa tarkoittaa myös lapsen emotionaalista saatavillaoloa, sen tarkasteluun on nostettu kaksi seikkaa, joiden avulla voidaan nähdä lapsen rooli vuorovaikutuksessa: lapsen responsiivisuus, mikä tarkoittaa lapsen emotionaalista ja sosiaalista vastaanottokykyä sekä sitoutuneisuus vanhempaan (Biringen ym., 2014). Optimaalisesti lapsi on tyytyväinen ja nauttii olla tunnekontaktissa vanhempansa kanssa (Biringen ym., 2014; Saunders ym., 2015). Lapsen sitoutuneisuus vanhempansa ilmenee lapsen positiivisessa kontaktin ottamisessa. Lapsi keskustelee, kyselee, esittelee lelujaan aikuiselle. Optimaalisesti vuorovaikutuksessa vanhempansa kanssa oleva lapsi kutsuu näin aikuisen toimintaansa mukaan tai seuraamaan sitä. Lapsen responsiivisuuteen ja sitoutuneisuuteen liittyy vielä lapsen uskallus tutustua ympäristöönsä (Saunders ym., 2015). Tässä työssä tarkastelemme vuorovaikutusta ainoastaan vanhemman näkökulmasta.

Äidin emotionaalinen saatavillaolo on ollut viime vuosina tutkimuksen kohteena. Tutkimuksissa on usein tarkasteltu ilmiötä, jossa on ollut äidin emotionaalinen saatavillaolon yhteys esimerkiksi lapsen emotionaaliseen saatavillaoloon ja negatiivisiin tunneilmaisuihin (Korja & McMahon, 2021), tai esimerkiksi vauvan nukkumisen ennustettavuuteen (Teti ym., 2010). Äidin oman itsesäätelyn tai resilienssin yhteyttä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon ei ole tutkittu.

Varhainen temperamentti luo pohjan itsesäätelylle

Eroavaisuudet ihmisten toiminnassa liittyvät temperamenttieroisiin (Nigg, 2017; Rothbart, 2007). Ne ilmenevät yksilöllisessä tavassamme reagoida ympäristöömme emotionaalisesti ja toiminnallisesti, siinä mihin ja miten tarkkaavuutemme kohdistuu sekä omassa itsesäätelyssämme. Temperamentin perusta on perimässämme ja sen muodostuminen tapahtuu yksilöllisesti biologisen kypsymisen seurauksena, unohtamatta temperamentin ja ympäristön vuorovaikutusta (Rothbart ym., 2000; Nigg 2017). Samat hermoradat, jotka liittyvät yksilön motivaatioon ja tarkkaavaisuuteen, osallistuvat myös muihin sääteleviin toimintoihin, kuten havaintojen ja reaktioiden säätelyyn (Derryberry & Rothbart, 1997). Bridgett ym. (2015) jaottelevat itsesäätelyn kahteen vuorovaikutukselliseen osaan. Osa itsesäätelystä on reaktiivista (*”Bottom-up”*). Toinen puoli taas on toiminnanohjauksen alaisuudessa tapahtuvaa (*”Top-down”*). Itsesäätely on siten emootioiden, kognition ja käyttäytymisen joustavaa säätämistä. Toiminnanohjaus ja tahdonalainen hallinta ovat osittain samaa yksilön harkintaan pohjautuvaa itsesäätelyä, joiden eroavaisuudet perustuvat niitä tutkiviin eri tieteenaloihin (Bridgett ym., 2015; Zhou ym., 2012).

Rothbart ja Derryberry (1981) ovat määritelleet temperamentin yksilöllisiksi eroavaisuuksiksi reaktiivisuudessa ja itsesäätelyssä. Temperamentin tärkeimmiksi ryhmitteleviksi tekijöiksi on edelleen määritelty negatiiviset tunnekokemukset, ekstrasversio, ja tahdonalainen hallinta (*Effortful control*) (Rothbart, 2007). Rothbartin (2007) mukaan näistä tahdonalainen hallinta on temperamentin merkittävin rakenne. Se perustuu suureen temperamentin rakenteeseen, tarkkaavaisuuden ohjaukseen (Evans & Rothbart, 2007). Temperamenttipohjaisesti tahdonalaisen hallinnan on ajateltu liittyvän myös tunnollisuuteen, persoonallisuuden piirteeseen, jolle tunnusomaista on muun muassa itsekontrolli sekä sosiaalisesti sopiva käytös (Rothbart, ym., 2000; Rothbart, 2007). Tahdonalaiseen hallintaan liittyy se, että aikuinen kykenee sopeuttamaan käytöstään tilanteeseen sopivaksi, ratkaisemaan ristiriitoja,

suunnittelemaan sekä korjaamaan omaa toimintaansa (Eisenberg ym., 2009). Lapsitutkimuksien perusteella tahdonalaisella hallinnalla ja empaattisuudella vuorovaikutuksessa löytyy yhteys (ks. Derryberry & Rothbart, 1997).

Lapsena ja nuorena käyttäytymisellemme tyypillinen reaktiivisuus vähenee, kun kasvamisen myötä tahdonalainen säätelykykymme kehittyy ja monipuolistuu (Bridgett ym., 2015; Derryberry & Rothbart, 1997). Todennäköistä on, että lapsen itsesäätelyn kehittymiseen liittyy sekä hermoverkostoissa tiettyjen geenien ohjaamaa kypsymistä, että ympäristön vaikutusta yhdessä (Posner ym., 2012; Rothbart ym., 2007). Myös lapsuudessa syntyvät representaatiot itsestämme ja kasvuympäristöstämme sekä motivaatioon liittyvät tekijät vaikuttavat kognitiivisella tasolla tähän kehitysprosessiin. Itsesäätelytaidon on katsottu myös siirtyvän lapselle tarkkailemalla (Silk ym., 2006), ehdollistumisen (Roth ym., 2009) ja perheen tunneilmapiirin kautta (Volling ym., 2002). Itsesäätelyn kehittyminen alkaa näkyä lapsen toiminnassa 2–3-vuotiaasta ylöspäin (Rothbart ym., 2007).

Vuorovaikutus ja vanhemman itsesäätely

Vanhemmuus aiheuttaa sekä psykologisia että neurologisia muutoksia, jotka mahdollistavat pienestä lapsesta huolehtimisen (Feldman, 2007; Rutherford ym., 2015; katsaus Bridgett ym., 2015). Muutosten myötä vanhempi herkistyy havaitsemaan lapsensa varhaisia viestintäyhteyksiä (Kim ym., 2011). Sensitiivinen äiti mukauttaa omaa käyttäytymistään lapsen tarpeiden mukaan, mikä auttaa lasta tämän käyttäytymisen ja emotionien säätelyssä (Spinrad ym., 2012). Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vanhempi pystyy rauhoittamaan itsensä vauvan negatiivisten tunneilmaisujenkin aikana (Rutherford ym., 2015). Toisaalta vanhempi saa itsesäätelyn avulla suoritettua toimintoja, joiden suorittaminen on välttämätöntä, vaikka vanhempi ei niitä ehkä haluaisi suorittaa (Eisenberg & Spinrad, 2004; Rueda ym., 2005). Vanhemman oman toimintansa ja tunteidensa säätelyturvallisen vuorovaikutusilmapiirin, jossa vauva saa tilaa oman itsesäätelynsä kehittymiselle (Rutherford ym., 2015).

Vanhemman riskitekijöiden näkökulmasta keskeistä on se, millaisen vuorovaikutuksellisen yhteyden vanhempi pystyy lapsensa kanssa luomaan. Vanhemman itsesäätely vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Crandallin ym. (2015) tekemässä tieteellisessä kirjallisuuskatsauksessa havaittiin yhteys äidin emotionaalisen ja kognitiivisen kontrollin haasteiden ja heikon vanhemmuuden välillä kaikenikäisten (vauvoista teineihin) lasten vanhemmilla. Tutkimukset

ovat osoittaneet, että äidin hyvä toiminnanohjaus liittyy parempaan emotionaaliseen saatavillaoloon (Nordenswan ym., 2021). Skowronin ym., (2010) tutkimuksessa havaittiin, että äidit, jotka stressaavassa tilanteessa pystyvät reagoimaan lapsensa tarpeisiin myönteisellä tavalla, aloittivat vähemmässä määrin ristiriitoja ja pyrkivät aktiivisesti niiden sovitteluun, kun taas äidit, joiden itsesäätely oli heikompaa, toimivat useasti päinvastoin. On myös havaittu yhteys äidin itsesäätelyn heikkouden ja lapsen kaltoinkohtelun väliltä (Crandall ym., 2015; Skowron ym., 2010). Äidin heikon itsesäätelyn on havaittu liittyvän ahdistuneilla äideillä hauraaseen ennustettavuuteen vanhemmuudessa (Holmberg ym., 2020).

Tässä opinnäytetyössä äidin itsesäätelyä tarkastellaan Mary Rothbartin temperamenttimittarin tahdonalainen hallinta avulla. Tarkastelemme sen yhteyttä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon. Tämä on mielenkiintoista, koska äidin sensitiivisyys, toiminnan jäsentely, lapsen autonomian kunnioitus ja häntä kannustava vuorovaikutus oletettavasti edellyttävät äidiltä hyvää itsesäätelykykyä. Äidin toiminnanohjauksen yhteyttä hänen emotionaaliseen saatavillaoloonsa on tutkittu (Nordenswan ym., 2021), ja äidin itsesäätelyn yhteyttä äidin antaman hoivan ennustettavuuteen ahdistuksesta kärsivien äitien riskiryhmässä on tutkittu (Holmberg ym. 2020). Tahdonalaisen hallinnan ja emotionaalisen saatavillaolon yhteyttä tavanomaisessa vanhemmuudessa ei juuri ole tutkittu.

Resilienssi vanhemmuudessa

Jokaisen yksilön luonnolliseen elämään kuuluvat yllätykselliset vastoinkäymiset tai stressaavat elämäntilanteet. Resilienssillä usein tarkoitetaan palautumisen-, toipumisen-, joustavuuden kykyä sekä positiivista sopeutumista ja tilanteen myönteistä uudelleen arviointia (“Building Your Resilience,” 2020; Luthar & Cicchetti, 2000). Yksinkertaistaen resilienssi mahdollistaa sopeutumisen riskitilanteesta huolimatta (Luthar & Cicchetti, 2000; Yates ym., 2003).

Perhekontekstissa resilienssiä voidaan tarkastella sisäisinä tai ulkoisina suojaavina resursseina (Slezackova & Sobotkova, 2016). Sisäisiä voimavaroja ja perheen resilienssiin liittyviä prosesseja ovat esimerkiksi perheen yhteiset arvot ja uskomukset, toiminnan organisoitumisen johdonmukaisuus ja joustavuus, sekä keskinäisen kommunikaation laatu (Walsh, 2007). Walsh katsoo, että erityisesti lapset hyötyvät perheen rutiinien ylläpidosta tai uusien luomisesta ja selkeästä johtajuudesta kriisin kohdattua. Ulkoisista resursseista esimerkkinä ovat sosiaaliset yhteydet perheen ulkopuolelle, perheen saama tuki, taloudellinen tasapaino ja kulttuuriset

tekijät (Slezackova & Sobotkova, 2016). Perheen resilienssiin liittyy myös sen jäsenten terveydentila (McCubbing ym., 1997). On luontevaa ajatella, että yksittäisen jäsenen hyvinvointi vaikuttaa koko perheeseen (Patterson ym., 2004; Slezackova & Sobotkova, 2016).

Resilientit ominaisuudet yksilöllä kerrostuvat mahdollisesti varhaisessa elämässä koetun hoivan ja huolenpidon, kiintymyssuhteen laadun ja tunnesäätelykyvyn päälle (Southwick ym., 2014). Vanhemman hyvän resilienssin taustalla voidaan nähdä yksilöllisiä ominaisuuksia kuten hyvän itsetunnon (Garmezy ym., 1984). Toisaalta ulkoiset tekijät kuten sosiaalinen tuki on tärkeä äidin stressin siedolle (Crnic ym., 1983) ja vanhemman ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle (Green ym., 2007). Sosiaalisen tuen on myös nähty vahvistavan resilienssin osa-aluetta, koherenssin tunnetta, ja vahvan koherenssin tunteen mahdollistavan sosiaalisia suhteita (Volanen ym., 2004) Tutkijat ovat määritelleet resilienssiin vaikuttaviksi seikoiksi yksilön suojelevien ominaisuuksien lisäksi riskien laadun ja näiden välisen vastavuoroisuuden (Garmezy, 1991; Rutter, 1987).

Koherenssi

Resilienssin yhtä puolta ilmentää koherenssin käsite. Tämän näkemyksen on kehittänyt 1970-luvulla tutkija nimeltä Aaron Antonovsky (Eriksson & Lindström, 2007). Taustalla oli Antonovskyn salutogeneettinen ajatus terveyden alkuperästä (Antonovsky, 1979). Salutogeneettiseen ajatteluun kuuluu, että yksilön terveys on jatkumolla, jossa toisessa päässä on täydellinen terveys ja toisessa sairaus. Antonovskyn mukaan yksilöllä on voimavaroja, joilla vaikuttaa jatkumoon. Hän kutsui niitä yleisiksi vastustusresursseiksi (*General Resistance Resources*) (Vinje ym., 2016).

Terveyden avain on koherenssin tunteessa (Antonovsky, 1979). Koherenssi tarkoittaa laajaa, kestäväää ja dynaamista luottamusta siitä, että yksilöllä on voimavaroja, joilla vastata erilaisiin sisäisiin tai ulkoisiin stressitekijöihin pystyen saamaan niistä käsitys ja ote (Antonovsky, 1993; 1993b) Yksilö kokee, että hänen on kannattavaa sitoutua vastoinkäymisten aiheuttamiin vaatimuksiin ja hänellä on sisäistä luottamusta siihen, että asiat menevät hyvin (Antonovsky, 1979; Eriksson, 2017). Samalla yksilö ymmärtää realistisesti, että tavoitteet vaativat ponnisteluja (Antonovsky, 1979). Yksilön kohtaamissa stressitekijöissä pystytään näkemään ymmärrettävyys, hallittavuus ja mielekkyys / merkityksellisyys ja niihin liittyy havaittu johdonmukaisuuden, jatkuvuuden ja vakauden tunne. Antonovsky (1979, ks. 1993) on tuonut esille ajatuksen, kuinka positiiviset elämäkokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa vahvistavat

sellaisia kokemuksellisia asioita kuin jatkuvuuden ja osallisuuden tunteet. Nämä kasvattavat koherenssin tunnetta. Antonovskyn koherenssikäsitteeseen liittyy myös ajatus siitä, kuinka suhtaudumme hyväksyvästi ja kunnioittavasti itseemme ja toisiin ihmisiin (Antonovsky, 1993b; Eriksson, 2017).

Kun koherenssin tunne antaa yksilölle valinnan mahdollisuuden omalle toiminnalleen, yksilö voi turvautua ympärillään oleviin resursseihin, esimerkiksi puolisoonsa tai ystäviinsä (Antonovsky, 1993b). Koherenssin tunteen on havaittu kehittyvän koko aikuisiän ajan erityisesti silloin, kun koherenssin tunne on ollut alussakin korkea (Feldt ym., 2010). Yksilö, jolla on vahva koherenssin tunne, puuttuu niihin tekijöihin, jotka saattaisivat heikentää koherenssin tunnetta. Yksilön on mahdollista siten itse vaikuttaa omaan terveyteensä (Antonovsky, 1993b). Koherenssin tunne mahdollistaa vanhemman rakentavan toiminnan vuorovaikutustilanteissa, silloinkin kun se tuntuu kuormittavana. Tässä elämänvaiheessa vanhemman kokema oman roolinsa ymmärrettävyys, hallittavuus ja merkityksellisyys tukee hänen hyvää vanhemmuuttaan.

Coping-keinot

Resilienssin mittarina voidaan pitää yksilön hyvää selviytymistä elämän stressitekijöiden kohdatessa (Connor & Davidson, 2003). Selviytyminen, coping, on määritelty laveasti miksi tahansa sellaiseksi keinoksi, jolla yksilö selviytyy stressaavasta tilanteesta (Lazarus & Folkman, 1984 ks. Judge, 1998, s. 263). Osa tutkijoista on ryhmitellyt coping-strategiat pääasiassa kahdenlaisiksi (Miranda ym., 2019). Emootiokeskeinen lähestymistapa kohdistuu stressitekijän aiheuttamien tunnereaktioiden hillintään tai vähättelyyn, jopa välttelyyn. Ongelmakeskeisissä strategioissa ongelma taas kohdataan pyrkimällä sen ratkaisemiseen tai uudelleen arviointiin, esimerkiksi asenteen muutokseen stressitekijää kohtaan. Ongelmakeskeisen strategian kanssa vanhemman on havaittu sietävän stressiä paremmin. Tämä on huomattu esimerkiksi pitkittäistutkimuksessa, jossa äitien coping-keinoja tarkasteltiin lapsen autismikirjon häiriön yhteydessä (Miranda ym., 2019; Zaidman-Zait ym., 2016). Stressitekijän kognitiivinen uudelleenarviointi on liitetty myös stressin vähenemiseen ja turvalliseen kiintymyssuhteeseen äiti-lapsisuhteessa (Jarvis & Creasey, 1991). Kun äiti ei koe merkittävää stressiä, hänen on todennäköisempää asennoitua positiivisesti vuorovaikutukseen vauvansa kanssa (McKelvey ym., 2002). Vanhemman uupumuksen ajatellaan olevan kielteistä coping-strategioiden käytölle (Benson, 2010). Vanhemmalle tyypilliset tavat reagoida arjen

kuormittavissa tilanteissa vaikuttavat suoraan hänen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laatuun. Erityisesti kiintymyssuhteen rakentumisessa on keskeistä lapsen itsestään ja ympäristöstään saama kokemus (Davidson, 2007).

Koherenssin tunne ja coping-keinot ovat resilienssin rakenneosasia. Ne molemmat ovat validoituja ja runsaasti käytettyjä resilienssin mittareita, esimerkiksi koherenssin tunne: Grøholt ym. (2003) ja Mak ym. (2007); coping-keinot: McKelvey ym. (2002) ja Miranda ym. (2019). Molemmalla resilienssitekijällä on havaittu yhteys yksilön terveydentilaan. Kun stressitekijöiden kohdatessa pystytään käyttämään tehokkaita coping-strategioita, ajatellaan sen olevan perustana hyvälle selviytymiselle (Antonovsky, 1979). Määrittelemällä kriisi haasteena, joka on käsitettävissä, käsiteltävissä ja merkityksellinen, voidaan saavuttaa tunne koherenssista, elämän hallinnasta.

Tiedämme, että pikkulapsiaika perheessä kuormittaa uudella tavalla. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan äidin vuorovaikutukseen mahdollisesti liittyviä tekijöitä. Tutkimme äidin kykyä säädellä omaa toimintaansa, tunnereaktioitaan sekä hänen voimavarojaan haastavammissa tilanteissa. Tutkimme myös, miten vanhempi suhtautuu vauva-arkeen, esimerkiksi kuinka ymmärrettävänä, hallittavana ja merkityksellisenä se koetaan. Tutkimme vanhemman koherenssin tunnetta ja coping-keinoja. Koherenssin tunteen merkitystä vanhemmuudessa on jonkin verran tutkittu. Esimerkiksi on havaittu yhteys vanhemman heikon koherenssin tunteen ja lapsen epäterveellisten ruokailutottumusten syntymisen väliltä (Ray ym., 2009). Eräässä pitkäaikaistutkimuksessa havaittiin, että ensisynnyttäjien kohdalla koherenssin tunne laskee erityisesti äideillä lapsen neljänteen ikävuoteen mennessä (Ahlborg ym., 2013). Samaisessa tutkimuksessa todettiin sosiaalisen tuen hyödyt äidin koherenssille.

Äidin resilienssitekijöiden yhteydestä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon ei tiedetä paljon. Äidin itsesäätelyn ja resilienssin roolin ymmärtäminen vuorovaikutuksessa on tärkeää, koska pienen lapsen äidin emotionaalinen saatavillaolo voi olla ajoittain haasteellista nykyisenä nopean viestinnän aikana. Äidin vuorovaikutukseensa tarvitsemaa kapasiteettia voi olla jakamassa esimerkiksi sosiaalinen media, jolloin lapsen hennot kommunikaatioaikeet saattavat jäädä äidiltä huomiotta. Olisi kannattavaa tuoda kohdistetumpaa tukea äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen tilanteessa, jossa pieni lapsi aloittaa kasvuaan elämään.

Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten vanhemman ja kahdeksan kuukauden ikäisen lapsen väliseen herkkään vuorovaikutukseen liittyy äidin oma itsesäätelykyky sekä toisaalta tämän resilienssi. Vuorovaikutusta tarkastellaan emotionaalisen saatavillaolon näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset:

1. Onko äidin itsesäätely yhteydessä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen?
2. Onko äidin resilienssillä eli äidin koherenssintunteella ja coping-keinoilla yhteyttä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen?

Äidin itsesäätelyn merkitys vuorovaikutuksessa lapsen kanssa vaikuttaa ilmeiseltä sen perusteella, mitä itsesäätelystä vanhemmuudessa tiedämme. Hypoteeseina tässä tutkimuksessa on, että äidin riittävä itsesäätely liittyy positiivisesti äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Äidin kyky käyttää omia ja ympäristön resursseja hyödyksi lapsen kasvattamisessa sekä tilanteeseen sopivia coping-keinoja on nähty auttavan tasapainoisen kasvualustan tarjoamisessa lapselle. Toisena hypoteesina on, että äidin resilienssi eli tähän tutkimukseen valitut koherenssin tunne ja coping-keinot, ovat positiivisessa yhteydessä äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laatuun vaikuttaa emotionaalinen saatavillaolo.

Menetelmät

Aineisto ja tutkimus

Tutkimusmateriaali tähän opinnäytetyöhän on kerätty osana Turun yliopiston FinnBrain-tutkimusta (www.finnbrain.fi). Se on syntymäkohorttitutkimus ympäristön ja perimän monitieteelliseen tutkimukseen (Karlsson ym., 2018). Kohorttitutkimuksen tavoitteena on selvittää varhaisen elämän stressitekijöiden, kuten äidin odotusajan stressin, vaikutusta lapsen kehitykseen ja terveyteen. Aineisto koostuu lähes 4000 perheestä Turusta ja sen lähikunnista sekä Ahvenanmaalta. Perheet on rekrytoitu vuosina 2011–2015 raskauden ensimmäisen (12. raskausviikko) ultraäänitutkimuksen yhteydessä kolmessa eri pisteessä. Aineiston kerääminen

on tapahtunut biologista dataa keräämällä ja kyselytutkimuksina raskauden aikana ja säännöllisesti lapsen varttuessa. Kyselytutkimuksissa on selvitetty muun muassa äidin mielenterveyteen liittyviä tekijöitä. Lisäksi vapaaehtoisina on päässyt mukaan tutkimuksiin, joissa on esimerkiksi tutkittu vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Vanhemmat ovat antaneet kirjallisen suostumuksen itseltään ja lapsensa puolesta tutkimusta varten. FinnBrain tutkimus on Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan hyväksymä. Tässä opinnäytetyössä on käytetty FinnBrainin aineistosta 192 sellaisen äidin tiedot, jotka olivat osallistuneet vuorovaikutustilanteiden tutkimuksiin lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty äidin resilienssiä mittaavia kyselyjä raskauden aikana, raskausviikot 14 (CD-RISK) ja 24 (SOC) sekä synnytyksen jälkeen (12 kk) tehtyä temperamenttikyselyä (ATQ). Emotionaalista saatavillaoloa tutkittiin äidin ja lapsen välistä vuorovaikutustilannetta videoimalla lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäisiä. Videoista koodattua tietoa käytettiin tutkimuksen analyyseissa. Tieto lasten sukupuolesta ja äitien raskausviikoista synnytyshetkellä kerättiin, valtakunnallisesta syntymärekisteristä (www.thl.fi). Vanhempien taustatietoja kartoitettiin kyselyllä 14. raskausviikon kohdalla.

Mittarit

Emotionaalinen saatavillaolo

EA-mittariston on kehittänyt professori Zeynep Biringen (Biringen, 2008; Biringen ym., 2014). Mittarissa on kuusi sisältöaluetta, neljä vanhemmalle ja kaksi lapselle. Aikuisen korkea sensitiivisyys on EA-mittarissa sellaista vuorovaikutusta, jossa ilmenee aitoa ja positiivista tunneilmaisua, johon liittyvät eleet, ilmeet ja käytetty ääni eivät muodosta tunnemaailman kanssa ristiriitaa (Biringen ym., 2014). Vanhemman sensitiivisyys tässä on enemmänkin emotionaalista sensitiivisyyttä kuin sensitiivistä käyttäytymistä ja se tarkastelee vanhemman reagoititapaa lapsensa emotionaalisia ilmaisuja kohtaan (Biringen, 2008; Biringen ym., 2014). Mittarissa huomioidaan se, kuinka vanhempi hyväksyy lapsen, virittäytyy ajoitukseen ja rytmiin, sekä joustavuuteen, variaatioihin ja luovuuteen leikissä (Biringen ym., 2014). Biringen (2014) itse toteaa, että tätä ei ole tarkoitus tarkastella jaotteluna positiiviseen tai negatiiviseen vanhemmuuteen vaan pikemminkin kiintymyssuhteen kautta, joissa otetaan huomioon kaikki laadulliset ominaisuudet. Aikuisen jäsentely tarkoittaa vanhemman sellaista lapsen

autonomiaan opastavaa toimintaa, mikä riittävästi ohjaa ja tukee lasta, vahvistaa hyvää käytöstä ja rajoittaa sopivassa määrin sellaista lapsen toimintaa, joka on esimerkiksi vahingollista. Vanhemman rooli on olla ikään kuin vanha ja viisas neuvonantaja lapsen elämässä. Ei-tunkeileva, lapsen autonomiaa kunnioittava käytös tarkoittaa sitä, että vanhempi ei ohjaa, ei häiritse tai suojele lasta liikaa eikä anna liiallisesti virikkeitä (Biringen ym., 2014). Kun vanhempi on sopivan ei-tunkeileva, lapsi saavuttaa terveen autonomian, mikä on kehitykselle tärkeää. Tässä lapsen kehitystaso ja hänen ominaisuutensa sekä lapselta saatu palaute ovat ratkaisevaa. Oleellista on seurata lapsen kokemusta ja reagointia vanhemman toimintaan. Aikuisen ei-vihamielinen käytös saa mittarissa arvoja vihamielisyyden täydellisestä puuttumisesta, piilovihamielisyyden kautta aina avoimen vihamielisiin reaktioihin. Avoin vihamielisyys vaikuttaa uhkaavalta ja pelottavalta. Piilovihamielisyys ilmenee esimerkiksi vanhemman äänen korottamisena tai malttamattomuutena. Sen ei tarvitse kohdistua välttämättä lapseen suoraan. Optimaalisessa tilanteessa vanhempi on ei-vihamielinen.

EA-mittari on erityinen sen suhteen, että se tarkastelee kiintymyssuhdetta ja sopeutumista myös lapsen näkökulmasta (Biringen ym., 2014). Lapsen toimintaa tarkastellaan kahdella osa-alueella responsiivisuus ja sitoutuneisuus. Tässä opinnäytetyössä käytettiin vain vanhempaa arvioivia mittareita.

Tässä tutkimuksessa äidin emotionaalista saatavillaoloa arvioitiin videotallenteista sensitiivisyyden, strukturoinnin, ei-tunkeilevuuden ja ei-vihamielisyyden muuttujilla. Nämä osa-alueet jakautuvat seitsemään pisteytettävään alaryhmään ja jokainen osa-alue pisteytetään seitsemän kohdan Likert-asteikon avulla (Biringen & Easterbrooks, 2012). Minimipisteet ovat seitsemän, maksimipisteet 29. Pisteytys tapahtuu laskemalla osa-alueelle summapisteet tai osa-alueen kokonaisarviointilla. Vuorovaikutuksen saamat pisteet jakautuvat neljään luokkaan. Alin luokka, pisteet 1–2 vastaavat haitallisen ongelmallista vuorovaikutusta, pisteet 2.5–3.5 tarkoittaa yhteyden katkeilua vuorovaikutuksen aikana. Pisteet 4–5 tarkoittavat vain hieman haasteita sisältävää emotionaalista saatavillaoloa. Ylin pisteluokka eli 5.5–7 pistettä vastaa hyvää emotionaalista saatavillaoloa. Videointi tapahtui 20 minuutin mittaisen vapaan leikin aikana (Biringen & Easterbrooks, 2012). Äitejä ohjeistettiin leikkimään lapsensa kanssa samalla tavalla kuin leikkisivät kotona. Tilanteessa oli käytettävissä lapsen ikään soveltuvia leluja. Videoiden analyysi tapahtui Emotional Availability Scales-menetelmän avulla (Biringen, 2008). Videoiden analysoinnin suoritti tehtävään koulutetut henkilöt. Reliabiliteetit on laskettu koodaajien välisten tulosten korrelaatioista (Interrater correlations). Mittarin

sensitiivisyys on $r = .80$, jäsentely $r = .72$, ei-tunkeilevuus $r = .85$ ja ei-vihamielisyys $r = .70$ (esim. Hakanen ym., 2019).

Itsesäätely

Tässä tutkimuksessa äidin itsesäätelyä kartoitettiin The Adult Temperament Questionnaire -mittarin (ATQ) tahdonalainen hallinta (*effortful control*) osamittarilla (Evans & Rothbart, 2007). Koko temperamenttimittari sisältää myös seuraavat temperamenttia kuvaavat osakokonaisuudet eli faktorit: negatiiviset tunteet, ekstraversio, ja herkkyyden suuntaaminen (Evans & Rothbart, 2007; *Mary Rothbart's Temperament Questionnaires*). Tahdonalainen hallinta -mittarilla kartoitetaan yksilön omaan tarkkaavaisuuden ohjaukseensa kohdistuvaa kontrollointia. Siinä tarkastellaan kykyä keskittää huomio tai halutessaan siirtää huomio toiseen asiaan (*Mary Rothbart's Temperament Questionnaires*; Rueda ym., 2005). Inhibition ja aktivaation kontrollointi osuuksissa kartoitetaan yksilön kykyä tukahduttaa esimerkiksi sopimaton lähestymistapa käyttäytymisessä ja toisaalta kyky suorittaa jokin toiminto silloin, kun samalla on tarve vältellä sitä.

ATQ-mittarin lyhyt versio sisältää 77 kysymystä (*Mary Rothbart's Temperament Questionnaires*) Lyhyt versio sisältää samat rakenteet pitkän version kanssa. Tahdonalaisen hallinnan reliabiliteetti, sisäinen yhdenmukaisuus, on alkuperäisessä mittarissa, $\alpha = .78$ (ks. Tortella-Feliu ym., 2013). ATQ:n on havaittu olevan hyvin vertailukelpoinen esimerkiksi Big Five persoonallisuusluokituksen kanssa (Evans & Rothbart, 2007). FinnBrainin kohorttiaineistossa 1-vuotiaiden lasten vanhempien temperamenttia mitattiin lyhyellä versiolla temperamenttimittarista. Vastaukset annettiin asteikolla 1–7.

Koherenssin tunne

Antonovskyn koherenssin alkuperäisessä vuoden 1987 tunnemittarissa on 29 kysymystä, joista 11 käsittelee ymmärrettävyyttä, 10 hallittavuutta ja kahdeksan merkityksellisyyttä (Eriksson & Contu, 2022). Ymmärrettävyydessä tarkastellaan sitä, kokeeko yksilö tulevansa ymmärretyksi ja kokeeko ymmärtävänsä toisia. Ymmärrettävyys vastaa kysymykseen siitä, missä määrin yksilö havaitsee sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet koherentteina ja itselle loogisina (Antonovsky, 1987, ks. Eriksson & Contu, 2022). Se lähtee ajatuksesta, että ymmärrettävyys lisää

hallittavuutta. Epäkoherentit ärsykkeet ovat kaoottisia ja siten käsittämättömiä yksilölle. Kyvyssä saada aikaan rakenteita kaoottisuuteenkin, on kyse toimivista coping-mekanismien käytöstä. Hallittavuus SOC-mittarissa on käyttäytymiseen liittyvä osa-alue. Siinä tarkastellaan sitä, millaisia resursseja yksilöllä on käytettävissään omasta mielestään. Resurssit voivat olla epävirallisia, kuten perhe ja läheiset tai virallisia, kuten käytettävissä olevat palvelut. Hallittavuuden tutkimiseen tähtäävät kysymykset voivat koskea yksilön tyypillistä tapaa reagoida tietyssä tilanteessa, esim. pääseekö ikävästä kokemuksesta yleensä yli. Merkityksellisyys tai mielekkyys liittyy motivaatioon. Siinä tarkastellaan sitä, kokeeko vastaaja, että elämällä on emotionaalinen merkitys itselle ja voisivatko vastoinkäymiset olla haasteita vai ovatko ne taakkoja. Mielekkyys/merkityksellisyys voi esimerkiksi olla vastaajan oma käsitys siitä, että elämä itsessään tuottaa mielihyvää. Vastaukset annetaan skaalalla 1–7, joista yhteenlasketut pisteet saadaan välillä 29–203 pistettä. Lyhennetyssä versiossa, jota FinnBrainin tutkimuksessa käytettiin, on 13 kysymystä, vastaukset vaihtelevat 1–7. Tässä versiossa yhteenlasketut kokonaispisteet vaihtelevat 13–91. FinnBrainin tutkimuksissa äidit vastasivat SOC-kyselyyn 24. raskausviikon kohdalla. SOC-mittari on monidimensioinen mittari, jonka osatekijät vaikuttavat toisiinsa (Eriksson & Lindström, 2005). Reliabiliteetti, Cronbachin alfa, on välillä .70 – .92.

Coping-keinot

Coping-keinojen mittaaminen on saanut alkunsa posttraumaattisen stressireaktion tutkimuksesta ja tarpeesta saada mittari kliiniseen käyttötarkoitukseen (Connor & Davidson, 2003; *CD-RISC*). Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISK) sisältää 17 osa-aluetta, joita tarkastellaan 25 kohdan mittarilla. Mittarista on olemassa myös lyhyemmät kymmenen ja kahden kohdan versiot. FinnBrainin aineisto on kerätty äideiltä 14. raskausviikolla. Tässä tutkimuksessa käytettiin kymmenen kysymyksen lyhennettyä versiota otsikolla ”Suhtautuminen vaikeuksiin”. Vastausvaihtoehdot esitetään viisikohtaisella Likert-asteikolla. CD-RISK 10-mittarin pistemäärä vaihtelee 0–40 (Campbell-Sills ym., 2009). Keskiarvo tulos CD-RISK 10-mittarilla on 31.8 (SD=5.4). Psykiatrisista haasteista kärsivät vastaajat saavat heikompia pisteitä kuin täysin terveet vastaajat (Connor & Davidson, 2003). Kymmenen kohdan CD-RISK mittaa yksilön vastustuskykyä ja sitkeyttä. Testi-uusintatesti reliabiliteetti CD-RISK kymmenen kysymyksen lyhennetyllä versiolla on havaittu korkeaksi,

esimerkiksi Campbell-Sills ja tutkijaryhmä (2007) ovat määritelleet sen Cronbachin alfan olevan .85. Tilastollisissa analyyseissä kyselylomakkeita kuvaavia mittareita (itsesäätely, koherenssin tunne ja coping-keinot) käytettiin jatkuvina riippumattomina muuttujina.

Tilastolliset analyysit

Tämän tutkimuksen tilastolliset analyysit suoritettiin IBM SPSS Statistics 29-ohjelmalla. Tutkimuksen selittävät muuttujat olivat äidin itsesäätelyn tahdonalainen hallinta ja resilienssitekijät eli koherenssin tunne ja coping-keinot. Äidin emotionaalinen saatavilla olo oli jatkuva riippuva muuttuja.

Aluksi tarkasteltiin tutkimusmuuttujien jakaumia ja keskilukuja (Taulukko 1). Emotionaalisen saatavillaolo-mittarin aikuiseen liittyvät osa-alueet (sensitiivisyys, jäsenetelevyys, ei-tunkeilevyys ja ei-vihamielisyys) eivät olleet normaalisti jakautuneita (Kolmogorov-Smirnov $p < .05$). Keskeisen raja-arvolauseen mukaan ($n = 192$) sekä kuvaajien vinouden ja huipukkuuden tarkastelun perusteella ($[< 1]$), parametristen testien käyttö oli mahdollista. Äidin koherenssin tunnetta ja coping-keinoja kuvaavat summamuuttujat eivät myöskään olleet normaalisti jakautuneita (Kolmogorov-Smirnov, $p < .05$). Myös niiden kohdalla keskeisen raja-arvolauseen ja statistiikan tarkemman tutkimisen perusteella parametristen testien käyttö onnistui. Tutkimuksen mittareista ainoastaan äidin tahdonalainen hallinta (ATQ) oli normaalisti jakautunut (Kolmogorov-Smirnov, $p > .05$).

Taustamuuttujien ja äidin vuorovaikutuksen sisältöjen, itsesäätelyn, koherenssin tunteen ja coping-keinojen välisiä korrelaatioita tarkasteltiin Pearsonin korrelaation mukaan. Tässä tutkimuksessa tilastollisen merkitsevyyden rajana oli $p < .05$. Tuloksia verrattiin epäparametriseen Spearmanin korrelaatioon, minkä tulokset eivät eronneet merkittävästi Pearsonin korrelaatiosta.

Taustamuuttujista arvio äidin kk-tuloista tai äidin siviilisäätely eivät olleet tilastollisesti merkitsevässä ($p < .05$) yhteydessä emotionaalisen saatavillaolo-mittarin osa-alueisiin. Ne päätettiin jättää lopullisten analyysien ulkopuolelle.

Taustamuuttujista äidin ikä ja raskausviikot olivat jatkuvia muuttujia. Kategorisista taustamuuttujista lapsen biologinen sukupuoli ja äidin synnytystaustasta muodostettu kaksiluokkainen muuttuja (ensimmäinen synnytys / aiempia synnytyksiä) olivat dikotomisissa

muuttujia. Vanhempien koulutus, jolla oli kolme tasoa (peruskoulu tai korkeintaan toinen aste / ammattikorkeakoulu / yliopisto) oli kolmas kategorinen taustamuuttuja.

Sukupuolen ja synnytysten yhteyttä äidin emotionaalisen saatavillaolon osatekijöihin tarkasteltiin keskeisen raja-arvolauseen nojalla riippumattomien otosten t -testillä erikseen. Tulosta tarkasteltiin myös epäparametrisella Mann-Whitney U -testillä.

Äidin koulutuksen yhteyttä äidin emotionaalisen saatavillaolon dimensioihin tutkittiin yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla (ANOVA). Tarkastelua suoritettiin myös epäparametrisella Kruskal-Wallis testillä (Kolmogorov-Smirnov, $p < .05$).

Jatkovertailuihin käytettiin yleistä lineaarista mallia (*General Linear Model*, GLM). Tarkastelussa tehtiin aluksi mallit, joissa olivat äidin emotionaalisen saatavillaolon eri ulottuvuudet jatkuvana riippuvana muuttujana. Riippumattomana muuttujana oli äidin koherenssin tunne. Toisessa vaiheessa mallit vakioitiin lapsen sukupuolen, äidin raskausviikkojen, koulutustaustan ja synnytysten määrän muuttujilla.

Taulukko 1. Äitien ja lasten kuvailevat tunnusluvut koko aineistossa.

	n	%	ka	kh
Lapsen sukupuoli				
Poika	96	50		
Tyttö	96	50		
Synnytykset				
Ensisynnytys	107	55.70		
Uudelleen synnytys	81	42.20		
Puuttuva tieto	4	2.10		
Äidin ikä			31.1	4.1
Äidin koulutus				
Peruskoulu tai toinen aste	45	23.40		
Ammattikorkeakoulu	72	37.50		
Yliopisto	71	37.00		
Puuttuva tieto	4	2.10		
Äidin tulot € / kk				
1500 tai alle	65	33.90		
1501 – 2500	105	54.70		
2501 – 3500	16	8.30		
yli 3500	2	1.00		
Puuttuva tieto	4	2.10		
Raskausviikot			39.7	1.3
Äidin siviilisääty				
Avio-/avoliitto	172	89.60		
Parisuhde	6	2.60		
Eronnut	3	1.60		
Rekisteröity parisuhde	2	0.50		
Puuttuva tieto	9	4.70		
EA				
Sensitiivisyys	192		5.3	1.3
Jäsentelevyys	192		5.0	1.5
Ei-tunkeilevuus	192		5.6	1.5
Ei-vihamielisyyys	192		6.1	1.1
ATQ				
Tahdonalainen hallinta	133		4.6	0.8
CD-RISK	182		28.0	6.3
SOC	187		65.2	12.0

EA = Emotional Availability Scales, ATQ = The Adult Temperament Questionnaire, CD-RISK = Connor Davidson Resilience Scale, SOC = The Sense of Coherence.

Tulokset

Taustamuuttujien ja tutkimusmuuttujien väliset yhteydet:

Äidin synnytysten kategorisoimattomalla lukumäärämuuttujalla löytyi heikko positiivinen yhteys äidin ei-tunkeilevuuteen, $r(188) = .16$, $p = .026$. Synnytysten lukumäärämuuttujasta muodostettua kategorista muuttujaa tarkasteltiin riippumattomien otosten t -testillä. Sen mukaan ensi- ja uudelleen synnyttäneet äidit erosivat tilastollisesti merkitsevästi ei-tunkeilevuuden suhteen, $t(186) = -2.25$, $p = .026$, $d = -.33$, siten, että ensimmäisen lapsensa synnyttäneet äidit ($ka = 5.4$) olivat tunkeilevampia aiemmin synnyttäneisiin äiteihin ($ka = 5.9$) nähden.

Taulukko 2. *Jatkuvien muuttujien, äidin iän ja raskausviikkojen yhteydet äidin emotionaaliseen saatavillaolon dimensioihin koko aineistossa.*

	Äidin ikä	Raskausviikot
Sensitiivisyys	.11	-.02
Jäsentelevyys	.19**	-.06
Ei-tunkeilevuus	.17*	.13
Ei-vihamielisyys	.12	.12

Korrelaatio on tilastollisesti merkitsevä, $p < 0.01 = **$, $p < 0.05 = *$.

Jatkuva taustamuuttuja, äidin raskausviikot synnytysshetkellä, ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä emotionaalisen saatavillaolon dimensioihin, $p > .05$ (Taulukko 2).

Raskausviikot-muuttuja pidettiin yhtenä kovariaateista, koska sen poistaminen vähensi lopullisten mallien selitystasetta. Jatkuva taustamuuttuja äidin ikä oli tilastollisesti merkitsevästi heikossa positiivisessa yhteydessä äidin emotionaalisen saatavillaolon jäsentelyyn ($r(192) = .19, p = .008$) ja ei-tunkeilevuuden ($r(192) = .17, p = .02$) kanssa. Äidin ikä korreloi taustamuuttujien, koulutus ($r = .26, p < .001$) ja synnytysten lukumäärä ($r = .29, p < .001$), kanssa, joten se jätettiin lopullisten analyysien ulkopuolelle.

Lapsen sukupuoli ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä mihinkään äidin emotionaalisen saatavillaolo-mittarin dimensioon merkitsevyystasolla $p < .05$. Lapsen sukupuoli oli ei-tunkeilevuuden kanssa lähellä tilastollisesti merkitsevän rajaa ($p = .078$). Pientä eroa eri sukupuolten välillä oli äidin ei-tunkeilevaisuuden suhteen, vaikka t -testin tulos ei ollutkaan tilastollisesti merkitsevä ($p > .05$). Sukupuolimuuttuja liitettiin lopullisiin analyysimalleihin.

Yksisuuntaisen varianssianalyysin (ANOVA) mukaan eri koulutustaustoilla oli pienellä efektikoolla vaikutusta äidin emotionaalisen saatavillaolon sensitiivisyyteen, $F(2,185) = 4.32, p = .015, \eta_p^2 = 0.05$. Keskiarvojen vertailu osoitti, että korkeasti koulutetuilla äideillä ($ka = 5.6$) esiintyi enemmän vuorovaikutuksessaan sensitiivisyyttä kuin matalasti koulutetuilla äideillä ($ka = 4.82$). Jatkovertailuna tehty Tukeyn testi osoitti, että koulutuksen peruskoulutaso ja yliopistotaso erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi sensitiivisyyden suhteen ($p = .010$). Epäparametrisen Kruskal-Wallis tulokset antavat tuen samalle havainnolle.

Äidin koulutus vaikuttaa hänen vuorovaikutuksensa ei-tunkeilevuuteen keskikokoisella efektikoolla, $F(2,185) = 7.11, p = .001, \eta_p^2 = 0.07$. Jatkovertailuna tehty Tukeyn testi osoitti, että koulutuksen peruskoulutaso ja yliopistotaso erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ($p < .001$). Myös peruskoulutustason ja ammattikorkeakoulutuksen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p = .038$). Epäparametrisen Kruskal-Wallis ei muuttanut tulosta.

Äidin koulutustaustalla ei ollut vaikutusta emotionaalisen saatavillaolon osatekijöistä jäsentelyyn tai ei-vihamielisyyteen yksisuuntaisen varianssianalyysin eikä epäparametrisen vastineensa Kruskal-Wallis testin mukaan ($p > .05$). Koska sensitiivisyydellä ja ei-tunkeilevuudella oli yhteys äidin koulutustaustaan, säilytettiin koulutus taustamuuttujana lopullisessa mallissa.

Tutkimusmuuttujien väliset yhteydet

Emotionaalinen saatavillaolo ei korreloinut yhdelläkään ulottuvuudellaan eli sensitiivisyys, jäsentely, ei-tunkeilevuus eikä ei-vihamielisyyys äidin itsesäätelyn tahdonalaisen hallinnan kanssa ($p > .05$; Taulukko 3). Myöskään Coping-keinoilla ei löytynyt yhteisvaihtelua emotionaaliseen saatavillaoloon ($p > .05$). Itsesäätelyn tai coping-keinojen yhteyttä emotionaaliseen saatavillaoloon ei tutkittu pidemmälle. Tutkimusmuuttujien välisiä korrelaatioita havainnollistaa liitteissä 2.–4. esitetyt sirontakuviot.

Emotionaalisen saatavillaolon kaikki dimensiot korreloivat positiivisesti koherenssin tunteen kanssa. Efektikoko jäi pieneksi. Sensitiivisyys ($r = .23$) ja ei-tunkeilevuus ($r = .19$) merkitsevyystasolla $p < .01$, jäsentelyn ($r = .17$) ja ei-vihamielisyyden ($r = .16$) merkitsevyystason ollessa $p < .05$. Riippumattomista tutkimusmuuttujista koherenssin tunteella ja coping-keinoilla oli keskenään osin voimakasta yhteisvaihtelua ($-.45 \geq r \leq .60, p < .001$).

Taulukko 3. Äidin emotionaalisen saatavillaolon yhteys äidin itsesäätelyn ja resilienssin kanssa.

	Emotionaalinen saatavillaolo				T.a.h.	Resilienssi	
	1	2	3	4	5	6	7
Sensitiivisyys	-						
Jäsentely	.70***	-					
Ei-tunkeilevuus	.50***	.34***	-				
Ei-vihamielisyyys	.62***	.41***	.52***	-			
Tahdonalainen hallinta	.12	.10	.11	.10	-		
Koherenssin tunne	.23**	.17*	.19**	.16*	.60***	-	
Coping-keinot	.13	.05	.07	.07	.45***	.55***	-

Korrelaatio on tilastollisesti merkitsevä, $p < 0.001 = ***$, $p < 0.01 = **$, $p < 0.05 = *$.

Äidin koherenssin tunteen yhteys äidin emotionaaliseen saatavillaoloon

Toisen resilienssin osatekijän, koherenssin tunteen ja äidin emotionaalisen saatavillaolon väliltä löytynyttä yhteyttä tarkasteltiin muodostamalla yleiset lineaariset mallit. Niissä jatkuvana riippuvana muuttujana olivat erikseen äidin emotionaalisen saatavillaolon eri ulottuvuudet ja riippuvana muuttujana oli äidin koherenssin tunne. Jokaista emotionaalisen saatavillaolon dimensiota tarkasteltiin omassa mallissaan. Ensimmäisessä mallissa tarkasteltiin koherenssin tunteen ja sensitiivisyyden yhteyttä niin, että mallissa oli vain riippumaton muuttuja, koherenssin tunne ja riippuva muuttuja, äidin sensitiivisyys. Mallissa 1 koherenssin tunne sai päävaikutuksen, $p = .002$ (Taulukko 4). Mallin selitysaste oli $R_a^2 = 0.047$. Kun mallissa 2 otettiin mukaan kovariaatit, koherenssin tunteen päävaikutus säilyi, $p = .006$. Mallin selitysaste myös parani $R_a^2 = 0.069$. Mallissa 2 ei ollut muita päävaikutuksia (Liite 1). Äidin koherenssin tunne selitti äidin sensitiivisyydestä 6.9 %, silloin, kun malli oli vakioitu lapsen sukupuolella, äidin raskausviikoilla, koulutuksella ja synnytysten määrällä.

Taulukko 4. Äidin koherenssin tunteen yhteys emotionaaliseen saatavillaoloon. Yleisen lineaarisen mallin (GLM) päävaikutukset ilman kovariaatteja ja kovariaattien kanssa.

	B	SE	95 % CI	t	p	η_p^2	R_a^2
<u>Koherenssin tunne</u>							
EA Sensitiivisyys							
1. Malli	0.03	0.01	[0.010, 0.042]	3.19	.002**	0.05	0.047
2. Malli	0.02	0.01	[0.007, 0.039]	2.78	.006**	0.04	0.069
EA Jäsentely							
1. Malli	0.02	0.01	[0.003, 0.038]	2.33	.021*	0.03	0.023
2. Malli	0.02	0.01	[0.000, 0.036]	1.96	.052	0.02	0.039
EA Ei-tunkeilevuus							
1. Malli	0.02	0.01	[0.006, 0.041]	2.62	.010*	0.04	0.031
2. Malli	0.02	0.01	[0.002, 0.036]	2.16	.032*	0.03	0.120
EA Ei-vihamielisyyys							
1. Malli	0.01	0.01	[0.001, 0.026]	2.18	.030*	0.03	0.020
2. Malli	0.01	0.01	[-0.001, 0.024]	1.87	.063	0.02	0.047

EA = Emotional Availability Scales; 1. Malli = ilman kovariaatteja; 2. Malli = Lisätty kovariaatit; ** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$.

Toisessa mallissa tutkittiin koherenssin tunteen ja äidin emotionaalisen saatavillaolon jäsentelyn yhteyttä. Mallissa 1 koherenssin tunne saa päävaikutuksen, $p = .021$, mallin selitysasteen ollessa, $R_a^2 = 0.023$ (Taulukko 4). Kun mallissa 2 mukaan liitettiin kovariaatit, äidin koherenssin tunteen päävaikutus säilyi, mutta heikkeni, $p = .052$. Mallin selitysaste hieman nousi, $R_a^2 = 0.039$. Mallissa 2 ei ollut muita tilastollisesti merkitseviä päävaikutuksia. Synnytysten lukumäärä kävi lähellä tilastollisesti merkitsevän rajaa ($p = .099$) siten, että ensisynnyttjä-äideillä oli negatiivinen yhteys äidin jäsentelävyyteen (Liite 1). Koherenssin tunne selitti yksin äidin emotionaalisesta jäsentelystä 2.3 %. Kun malli vakioitiin lapsen sukupuolella, äidin raskausviikoilla, koulutuksella ja synnytysten määrällä, mallin selitysaste nousi (3.9 %).

Muodostettiin kolmas emotionaalisen saatavillaolon ja äidin koherenssin tunteen välistä yhteyttä tarkasteleva malli. Mallissa 1 ei-tunkeilevuuden ja koherenssin tunteen välillä saatiin koherenssin tunteelle päävaikutus, $p = .010$. Mallin selitysaste oli $R_a^2 = 0.031$. Kun malli vakioitiin lapsen sukupuolella, äidin raskausviikoilla, koulutuksella ja synnytysten määrällä, malli selitysaste nousi ($R_a^2 = 0.120$), kun samalla koherenssin tunteen päävaikutus heikkeni, mutta pysyi tilastollisesti merkitsevä, $p = .032$. Mallissa 2 oli useita päävaikutuksia. Äidin peruskoulutaustalla oli negatiivinen yhteys äidin ei-tunkeilevuuteen verrattuna yliopistotaustaiseen äitiin ($p = .001$), ensisynnyttjä-äidillä oli negatiivinen yhteys ei-tunkeilevuuteen ($p = .027$) ja lapsen ollessa poika, yhteys äidin ei-tunkeilevuuteen oli positiivinen ($p = .051$).

Neljännessä lineaarisessa mallissa tarkasteltiin äidin emotionaalisen saatavillaolon ei-vihamielisyyden ja koherenssin tunteen yhteyttä. Mallissa 1 koherenssin tunne sai päävaikutuksen, $p = .030$. Mallin 1 selitysaste oli tosin vaatimaton, $R_a^2 = 0.020$. Kun malli vakioitiin kovariaateilla, mallin selitysaste hienoisesti parani ($R_a^2 = 0.047$), mutta samalla koherenssin tunteen päävaikutus heikkeni, $p = .063$. Mallissa 2 ei ollut muita päävaikutuksia.

Äidin resilienssitekijästä toinen, koherenssin tunne selitti erityisesti äidin sensitiivisyyttä (4.7 %). Kun yleinen lineaarinen malli vakioitiin lapsen sukupuolella, äidin raskausviikoilla, koulutuksella ja synnytysten määrällä, koherenssin tunne säilytti päävaikutuksensa ja malli selitti 6.9 % äidin sensitiivisyydestä. Koherenssin tunne selitti itsenäisesti äidin emotionaalisen saatavillaolon muitakin ulottuvuuksia 1–3 %. Koherenssin tunne selitti lapsen autonomiaa kunnioittavaa vuorovaikutusta jopa 12 %, silloin kun malli oli vakioitu taustamuuttujilla.

Koherenssin tunne säilytti päävaikutuksensa, mutta malli antoi lisäksi äidin koulutustaustalle, synnytysten lukumäärälle ja lapsen sukupuolelle päävaikutukset.

Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin sitä, miten vanhemman vuorovaikutuskäyttäytymisen suojaavat tekijät, itsesääätely ja resilienssi, vaikuttavat vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja miten ne suojaavat vanhempaa stressitekijöitä vastaan lapsen ollessa kahdeksan kuukauden ikäinen. Hypoteeseina olivat, että äidin riittävä itsesääätely, samoin kuin resilienssin osatekijät, äidin koherenssin tunne ja coping-keinot, liittyvät positiivisesti äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen, kun sitä tarkastellaan emotionaalisen saatavillaolon näkökulmasta.

Koherenssin tunne selitti itsenäisesti äidin vuorovaikutusta emotionaalisen saatavillaolon kaikilla ulottuvuuksilla (äidin sensitiivisyys, jäsentely, ei-tunkeilevuus ja ei-vihamielisyyys). Taustamuuttujien lisäämisen jälkeen äidin tunne johdonmukaisuudesta selittäjänä säilyi kaikissa muissa dimensioissa paitsi vihamielisyyttä välttelevässä vuorovaikutuksen laadussa. Yhdessä taustamuuttujien kanssa rakennettu malli selitti äidin ei-tunkeilevaa vuorovaikutusta jopa 12 %. Äidin itsesääätely ja resilienssin toinen osatekijä, coping-keinot, eivät olleet yhteydessä äidin emotionaaliseen saatavillaoloon.

Ensimmäinen tutkimuskysymys ja sen mukana ensimmäinen olettaus siitä, että äidin itsesääätely olisi yhteydessä äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen lapsen ollessa kahdeksan kuukautta, ei saanut tässä tutkimuksessa odotettua tukea. Äidin tahdonalainen hallinta ei ollut yhteydessä äidin sensitiivisyyteen, jäsentelyyn, ei-tunkeilevuuteen eikä ei-vihamielisyyteen. Toinen tutkimuskysymys äidin resilienssin ja emotionaalisen saatavillaolon yhteydestä oli osittain hypoteesin mukainen niin, että koherenssin tunne tuki hypoteesia, mutta coping-keinot eivät yllättäen tukeneet sitä. Koherenssin tunne selitti äidin vuorovaikutusta emotionaalisen saatavillaolon sensitiivisyydessä, jäsentelyssä, ei-tunkeilevuudessa ja ei-vihamielisyydessä. Äidin kokema koherenssin tunne selitti erityisesti äidin sensitiivisyyttä (4.7 %). Senkin jälkeen, kun malli oli vakioitu taustamuuttujilla, äidin johdonmukaisuuden tunne tärkeimpänä selittäjänä säilyi ja mallin selitysstaste parani. Kaikissa koherenssimalleissa taustamuuttujat paransivat mallien selitysstastetta äidin koherenssin tunteen ja vuorovaikutuksen

välillä. Äidin vuorovaikutuksen vihamielisyyttä välttelevässä osa-alueessa taustamuuttujien lisäämisen jälkeen äidin koherenssin tunteen yhteys menetti tilastollisen merkitsevyytensä.

Koherenssin tunteen saama tulos on yhdenmukainen sen kanssa, mitä koherenssin tunteesta on kirjallisuudessa todettu. Kun äiti kykenee näkemään vanhemmuudessa ymmärrettävyyttä, hallittavuutta ja merkityksellisyyttä, on hänen silloin helppoa asettua vuorovaikutukseen lapsensa kanssa ja olla hänen kanssaan sensitiivinen, tukea antava, tämän autonomian ymmärtävä, salliva ja lempeä. Hyvällä koherenssin tunteella äiti jaksaa tehdä arjessa lapsen kehitystä tukevia ratkaisuja (Ray ym., 2009). Koherenssin tunne antaa äidille voimavaroja, joilla kohdata elämän normaaleja vastoinkäymisiä ja selvitä niistä (Vinje ym., 2016). Tutkimuksen kohteena olleilla äideillä voidaan ajatella olevan käytössään resursseja, kuten perhe, ystävät ja erilaiset lapsiperheille suunnatut palvelut, jotka tukevat hyvää koherenssin tunnetta (Crnic ym., 1983). koherenssin tunne kykenee suojelemaan vanhempaa stressiltä. Äidin vahvan koherenssin tunteen on havaittu merkittävästi tasoittavan lapsen elämän alkua. Tutkimuksissa sen on todettu lieventävän äidin posttraumaattista stressireaktiota kuormittavan synnytyksen jälkeen ja synnytyksen jälkeistä masennusta (Noyman-Veksler ym., 2014), sekä autismikirjon häiriödiagnoosin saaneen lapsen vanhemman kokemaan stressiä (Mak ym., 2007). Lapsuuden perheen vahva koherenssin tunne kantaa aikuisuuteen (Sagy & Antonovsky, 2000).

Koherenssin tunteella ja vuorovaikutuksen eri dimensioilla on löydettävissä samaa henkeä. Esimerkiksi sensitiivisen äidin tapa olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa edistää jatkuvuuden tunnetta lapselle, mikä sisältyy myös koherenssin tunteeseen (Antonovsky, 1979). Tässä tutkimuksessa koherenssin tunne on yhteydessä tapaan myös äidin tavassa jäsentää lapselle vuorovaikutustilanteita. Koherentisti toimivalla äidillä lapsen toiminnan jäsentely ja rajat pysyvät suhteellisen samoina päivästä päivään, hän hallitsee pikkulapsiarjen kaaosta lapsen kannalta turvallisena. Elämäntilanteen hallittavuutta lisää koherenssin tunteeseen kuuluva ymmärrys omasta tilanteesta (Antonovsky, 1987, ks. Eriksson & Contu, 2022) ja tämä näkyy vuorovaikutuksessa (Green ym., 2007). Äiti sallii samalla lapselleen autonomiaa ja tukee siten tämän kasvua pitkäkestoisesti. Lapsuuden kokemukset autonomiasta ja osallisuudesta, esimerkiksi päätöksen teossa, ovat positiivisessa yhteydessä aikuisena koettuun koherenssin tunteeseen (Sagy & Antonovsky, 2000). Koherenssin tunne auttaa äitiä välttämään esimerkiksi oman turhautumisensa ilmaisemista pienelle lapselleen.

Koherenssin tunteen yhteyttä äidin vuorovaikutuksen laatuun tutkittaessa havaittiin, että äidin koulutustausta selitti osaa äidin sensitiivisyydestä, jäsentelystä ja ei-tunkeilevuudesta vuorovaikutuksessa. Näissä kaikissa vuorovaikutuksen laadun dimensioissa matalan koulutuksen yhteys oli negatiivinen. Äidin matala koulutus näyttäisi heikentävän äidin vuorovaikutuksen laatua. Toisin päin käännettynä, äidin korkealla koulutustaustalla oli yhteys parempaan vuorovaikutukseen äidin ja lapsen välillä. Eräässä pohjoismaisessa tutkimuksessa vanhempien koherenssin tunteen yhteydestä kroonisesti sairastavien lasten terveyteen oli havaittu, että vanhemman heikolla koherenssin tunteella ja matalalla koulutuksella oli yhteys (Grøholt ym., 2003). Tässä opinnäytetyössä tulokset ilmaisevat samaa suuntaa. Voidaan nähdä mahdollisena, että koska tässä tutkimuksessa mukana olleet äidit eivät kuuluneet mielenterveyden riskiryhmään, heillä koulutus näkyy tuloksiin vaikuttavana tekijänä. Tätä ajatusta mukailee Fergusin ja Zimmermanin (2005) erilaisia resilienssimalleja tarkasteleva katsaus liitettynä köyhissä oloissa eläviin nuoriin. Siinä ehdotettiin, että kasvatusta ja koulutusta voi olla suojeleva tekijä silloin, kun elämässä ei ole suurta stressiä. Kun stressin määrä on riittävän voimakas, koulutuksen suojeleva vaikutus katoaa.

Lapsen autonomian kunnioittamisen kohdalla äidin koulutus selitti vuorovaikutusta tilastollisesti hyvin merkitsevästi. Mallissa, joka vakioitiin taustamuuttujilla, koherenssin tunteen ja koulutuksen ohella selittäjiksi kohosivat äidin synnytysten lukumäärä sekä lapsen sukupuoli. Mallin selityksessä nousi huomattavaksi. Vuorovaikutuksen laatua heikensi äidin matalan koulutuksen ohella se, että lapsi oli esikoinen. Vuorovaikutuksen laatua puolestaan paransivat äidin koherenssin tunne ja lapsen miessukupuoli. Äiti siis vaikuttaisi olevan vuorovaikutuksessaan tunkeilevampi tyttöä kuin poikaa kohtaan. Äiti, jolla on jo aiempi tai aiempia lapsia, vaikuttaisi sallivan lapselleen enemmän autonomiaa. Tulos viittaa siihen, että matalasti koulutetun ensikertaa äidiksi tulleen esikoinen, joka on tyttö, olisi alttiimpi äidin autonomiaa rajoittavalle käyttäytymiselle kuin poika, joka on syntynyt perheen vähintään toiseksi lapseksi, yliopistokoulutuksen saaneelle äidille. Tulos vaatii tarkempaa tarkastelua. Äidin tapa toimia intrusiivisesti on aiemmin yhdistetty muun muassa äidin omaan ahdistuneisuuteen (Hakanen ym., 2019).

Äidin itsesäätelyn yhteyden puuttuminen vuorovaikutuksen laadun kanssa oli yllättävä tulos. Tiedämme, että äidin taito säädellä omia tunteitaan ja käytöstään ovat perustana hyvän vuorovaikutuksellisen suhteen syntymiselle lapseen (Skowron ym., 2010). Nordenswanin ym. (2021) tutkimus antoi viitteitä, että hyvä toiminnanohjaus 2.5-vuotiaiden lasten äideillä liittyy

äidin parempaan emotionaaliseen saatavillaoloon ja tarkemmin äidin sensitiivisyyteen. Nyt käytetty vuorovaikutuksen mittauspiste oli kahdeksan kuukauden ikäisten lasten äideillä. Mahdollisesti tuolloin lapsen äidille tulee vähemmän itsesääteilyyn liittyviä vaatimuksia kuin esimerkiksi äidille, jonka lapsi jo kävelee ja tutustuu uutterasti ympäristöönsä. Lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana kehitys on nopeaa uusien taitojen oppimisessa. Tukea analyysissä ei myöskään tullut äidin resilienssin toisen osatekijän, coping-keinojen, yhteydelle äidin emotionaaliseen saatavillaoloon. Tulos on ristiriidassa koherenssin tunne -tulosten kanssa. Koherenssin tunnemittarin tieto on kerätty raskauden ensimmäisen kolmanneksen lopussa ja coping-keinojen puolestaan, kun kaksi kolmannesta on kulunut. Ehkä selitykseksi nousee keskenään eri aikoina raskautta kerätty resilienssiaineisto. Tarkentumatta jää myös mahdollisuus sille, että itsesääteilyn tai coping-keinojen yhteys vuorovaikutukseen ei ole lineaarista tai yhteyttä moderoi / välittää jokin vielä tuntematon tekijä.

Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset

Tämän tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää kohorttiaineistoa, joka on laaja ja sallii pitkittäistutkimukset monelta eri tieteenalalta. Myös käytetyt mittarit ovat huolellisesti valitut ja niillä on korkea laatu ja ne ovat laajalti käytössä kansainvälisesti tarkasteltuna. Emotionaalisen saatavillaolon aineiston kokoamisessa on käytetty koulutettuja koodaajia ja aineiston reliabiliteettia on seurattu.

Tutkimuksen rajoituksia taas on tutkimusaineiston osittainen vinous. Kuten useissa psykologian tutkimuksissa, tässäkin aineistossa on määrällisesti enemmän hyvin koulutettuja ja toimeentuloltaan turvattuja äitejä. Kun tutkimus rajautui tavallisiin äiteihin, jotka eivät olleet raportoineet mielenterveyden häiriöistä, aineisto sisälsi äitejä, joilla asiat ovat hyvin. Tutkituista äideistä valtaosa oli vakituksessa parisuhteessa ja juuri synnyttäneet ensimmäisen lapsensa. Tutkimuksessa käytetyt ennustemuuttujien eli äidin itsesääteilyn, ja äidin resilienssin aineistot oli saatu itsearviointilomakkeilla, joten siihen sisältyy mahdollisuus aineiston luotettavuusongelmaan. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on molemminpuolista. Tässä tutkimuksessa rajattiin tarkastelu vain äidin puoleen siinä. Tämä voi siten vaikuttaa tulokseen. Lisäksi koulutuksen ja synnytysten lukumäärä ryhmien koko oli varsin pieni, joten niiden osalta tuloksiin voi suhtautua varauksella.

Lopuksi

Tämä opinnäytetyö on osaltaan tuonut tietoa äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaviin suojeleviin tekijöihin lapsen ollessa kahdeksan kuukauden iässä. Äidin itsesääätely, tahdonalainen hallinta, ei tässä yhteydessä selittänyt vuorovaikutuksen laatua. Itsesäätelyn ja vuorovaikutuksen yhteyttä on suotavaa tutkia edelleen ja selvittää, mitkä muut tekijät yhteyteen vaikuttavat. Mielenkiintoista olisi esimerkiksi tutkia mahdollisia yhdysvaikutuksia, jotka selittäisivät äidin itsesäätelyn ja resilienssin yhteyttä vuorovaikutuksen laatuun. Tämä tutkimus osoitti, että äidin resilienssi ja erityisesti koherenssin tunne on positiivisessa yhteydessä vuorovaikutuksen laatuun. Tämä tulos antaa lisätietoa vanhemman roolin tukemiseen liittyvistä mahdollisuuksista ja on siten tärkeä. Äidin koherenssin tunteen tukemisen avulla voisi olla mahdollista lisätä erityisesti äidin sensitiivisyyttä havaitsemaan herkästi lapsensa tunnetiloja ja siten tukea lapsen kasvua oman toimintansa ja tunteidensa säätelyyn. Tämän opinnäytetyön esittämien kysymysten teemat tukevat toisiaan varhaisessa vuorovaikutuksessa.

Nykyisenä sosiaalisen median aikakautena vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta saattaa heikentää tietynlainen kohtaamattomuus, jossa lapsi saa ulkoisesti hyvää hoitoa, mutta todellinen läsnäolo vuorovaikutuksessa rakoilee. Äidin koherenssin tunteen tukeminen olisi kannattavaa esimerkiksi lisäämällä tietoa äideille lastenneuvoloissa koherenssin tunteesta ja siitä, mitkä tekijät siihen vaikuttavat myönteisesti. Eräs keino, jolla uskotaan olevan paljon yhteistä koherenssin tunteen kanssa, on mindfulness, tietoinen läsnäolo (Biringen ym., 2014). Sen tuomia mahdollisuuksia on muun muassa hyödynnetty emotionaalisen saatavillaolon parantamiseen tähtäävässä yhden tapaamisen lyhytterapiassa (McConnell ym., 2020). Mindfulness-menetelmiä voisi olla hyödyllistä tarjota kaikille vanhemmille esimerkiksi ensimmäisen raskauden aikana tapahtuvan synnytysvalmennuksen yhteydessä.

Lähteet

- Ahlborg, T., Berg, S., & Lindvig, J. (2013). Sense of coherence in first-time parents: A longitudinal study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 41(6), 623–629.
<https://doi.org/10.1177/1403494813484992>
- Antonovsky, A. (1993b). Complexity, conflict, chaos, coherence, coercion and civility. *Social Science & Medicine*, 37(8), 969–974. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(93\)90427-6](https://doi.org/10.1016/0277-9536(93)90427-6)
- Antonovsky, A. (1979). *Health, Stress, and Coping* (5 th pr.). Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (1993). The structure and properties of the sense of coherence scale. *Social Science & Medicine*, 36(6), 725–733. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(93\)90033-z](https://doi.org/10.1016/0277-9536(93)90033-z)
- Benson, P. M. (2010). Coping, distress, and well-being in mothers of children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 4(2), 217–228.
<https://doi.org/10.1016/j.rasd.2009.09.008>
- Bergman, K., Sarkar, P., Glover, V., & O'Connor, T. G. (2008). Quality of child-parent attachment moderates the impact of antenatal stress on child fearfulness. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(10), 1089–1098. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01987.x>
- Building your resilience. (1.2. 2022). <https://www.apa.org>.
<https://www.apa.org/topics/resilience/building-your-resilience>
- Biringen, Z. (2008). *The emotional availability (EA) scales aannual* (4th ed). Boulder: International center for excellence in emotional availability.
- Biringen, Z., Derscheid, D., Vliegen, N., Closson, L., & Easterbrooks, M. A. (2014). Emotional availability (EA): Theoretical background, empirical research using the EA Scales, and clinical applications. *Developmental Review*, 34(2), 114–167.
<https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.01.002>
- Biringen, Z., & Easterbrooks, M. A. (2012). Emotional availability: Concept, research, and window on developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 24(1), 1–8. <https://doi.org/10.1017/s0954579411000617>
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.759>
- Bridgett, D. J., Burt, N. M., Edwards, E. S., & Deater-Deckard, K. (2015). Intergenerational transmission of self-regulation: A multidisciplinary review and integrative conceptual

- framework. *Psychological Bulletin*, 141(3), 602–654.
<https://doi.org/10.1037/a0038662>
- Campbell-Sills, L., Forde, D. R., & Stein, M. B. (2009). Demographic and childhood environmental predictors of resilience in a community sample. *Journal of Psychiatric Research*, 43(12), 1007–1012. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2009.01.013>
- Campbell-Sills, L., & Stein, M. B. (2007). Psychometric analysis and refinement of the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC): Validation of a 10-item measure of resilience. *Journal of Traumatic Stress*, 20(6), 1019–1028.
<https://doi.org/10.1002/jts.20271>
- CD-RISC: About. (1.2.2022). <https://www.cd-risc.com/about.php>
- Célia, M., Stack, D. M., & Serbin, L. A. (2018). Developmental patterns of change in mother and child emotional availability from infancy to the end of the preschool years: A four-wave longitudinal study. *Infant Behavior & Development*, 52, 76–88.
<https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2018.05.005>
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76–82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
- Crandall, A., Deater-Deckard, K., & Riley, A. W. (2015). Maternal emotion and cognitive control capacities and parenting: A conceptual framework. *Developmental Review*, 36, 105–126. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2015.01.004>
- Crnic, K. A., Greenberg, M. T., Ragozin, A. S., Robinson, N. M., & Basham, R. B. (1983). Effects of stress and social support on mothers and premature and Full-term infants. *Child Development*, 54(1), 209–217. <https://doi.org/10.2307/1129878>
- Davidson, F. W. [Davidson Films]. (2007). *John Bowlby - Attachment Theory Across Generations* [Video]. Kanopy Streaming. <https://utu.kanopy.com/product/john-bowlby>
- Deater-Deckard, K. (1998). Parenting stress and child adjustment: Some old hypotheses and new questions. *Clinical Psychology (New York, N.Y.)*, 5(3), 314–332.
- Derryberry, D., & Rothbart, M. K. (1997). Reactive and effortful processes in the organization of temperament. *Development and Psychopathology*, 9(4), 633–652.
<https://doi.org/10.1017/s0954579497001375>
- Easterbrooks, M. A., Biesecker, G., & Lyons-Ruth, K. (2000). Infancy predictors of emotional availability in middle childhood: the roles of attachment security and

- maternal depressive symptomatology. *Attachment & Human Development*, 2(2), 170–187. <https://doi.org/10.1080/14616730050085545>
- Eisenberg, N., & Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child Development*, 75(2), 334–339. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00674.x>
- Eisenberg, N., Valiente, C., Spinrad, T. L., Cumberland, A., Liew, J., Reiser, M., Zhou, Q., & Losoya, S. H. (2009). Longitudinal relations of children's effortful control, impulsivity, and negative emotionality to their externalizing, internalizing, and co-occurring behavior problems. *Developmental Psychology*, 45(4), 988–1008. <https://doi.org/10.1037/a0016213>
- Emde, R. N. (2000). Next steps in emotional availability research. *Attachment & Human Development*, 2(2), 242–248. <https://doi.org/10.1080/14616730050085590>
- Eriksson, M. (2017). The sense of coherence in the salutogenic model of health. *Springer eBooks* (pp. 91–96). https://doi.org/10.1007/978-3-319-04600-6_11
- Eriksson, M., & Contu, P. (2022). The sense of coherence: measurement issues. *The Handbook of Salutogenesis*, 79–91. https://doi.org/10.1007/978-3-030-79515-3_11
- Eriksson, M., & Lindström, B. (2005). Validity of Antonovsky's sense of coherence scale: A systematic review. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59(6), 460–466. <https://doi.org/10.1136/jech.2003.018085>
- Eriksson, M., & Lindström, B. (2007). Antonovsky's sense of coherence scale and its relation with quality of life: A systematic review. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 61(11), 938–944. <https://doi.org/10.1136/jech.2006.056028>
- Evans, D. M., & Rothbart, M. K. (2007). Developing a model for adult temperament. *Journal of Research in Personality*, 41(4), 868–888. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.11.002>
- Feldman, R. (2007). Parent–infant synchrony. *Current Directions in Psychological Science*, 16(6), 340–345. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00532.x>
- Feldt, T., Leskinen, E., Koskenvuo, M., Suominen, S., Vahtera, J., & Kivimäki, M. (2010). Development of sense of coherence in adulthood: A person-centered approach. The population based HeSSup cohort study. *Quality of Life Research*, 20(1), 69–79. <https://doi.org/10.1007/s11136-010-9720-7>
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*, 26(1), 399–419. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357>

- Field, T. (2010). Postpartum depression effects on early interactions, parenting, and safety practices: A review. *Infant Behavior & Development*, *33*(1), 1–6.
<https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2009.10.005>
- Garmezy, N. (1991). Resiliency and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist*, *34*(4), 416–430.
<https://doi.org/10.1177/0002764291034004003>
- Garmezy, N., Masten, A. S., & Tellegen, A. (1984). The study of stress and competence in children: A building block for developmental psychopathology. *Child Development*, *55*(1), 97. <https://doi.org/10.2307/1129837>
- Green, B. L., Furrer, C. J., & McAllister, C. L. (2007). How do relationships support parenting? Effects of attachment style and social support on parenting behavior in an at-risk population. *American Journal of Community Psychology*, *40*(1–2), 96–108.
<https://doi.org/10.1007/s10464-007-9127-y>
- Grøholt, E., Stigum, H., Nordhagen, R., & Köhler, L. (2003). Is parental sense of coherence associated with child health? *European Journal of Public Health*, *13*(3), 195–201.
<https://doi.org/10.1093/eurpub/13.3.195>
- Hakanen, H., Flykt, M., Sinervä, E., Nolvi, S., Kataja, E. L., Pelto, J., Karlsson, H., Karlsson, L., & Korja, R. (2019). How maternal pre- and postnatal symptoms of depression and anxiety affect early mother-infant interaction? *Journal of Affective Disorders*, *257*, 83–90. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.06.048>
- Hay, D. F., Pawlby, S., Waters, C. S., & Sharp, D. (2008). Antepartum and postpartum exposure to maternal depression: Different effects on different adolescent outcomes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *49*(10), 1079–1088.
<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01959.x>
- Holmberg, E., Kataja, E., Davis, E. P., Pajulo, M., Nolvi, S., Hakanen, H., Karlsson, L., Karlsson, H., & Korja, R. (2022). The connection and development of unpredictability and sensitivity in maternal care across early childhood. *Frontiers in Psychology*, *13*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.803047>
- Holmberg, E., Teppola, T., Pajulo, M., Davis, E. P., Nolvi, S., Kataja, E., Sinervä, E., Karlsson, L., Karlsson, H., & Korja, R. (2020). Maternal anxiety symptoms and self-regulation capacity are associated with the unpredictability of maternal sensory signals in caregiving behavior. *Frontiers in Psychology*, *11*.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.564158>

- Isosävi, S., & Lundén, M. (2013). Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksellinen yhteissääteily. *Psykologia: Tiedepoliittinen Aikakauslehti*, *48*, 371–382.
- Jarvis, P. A., & Creasey, G. (1991). Parental stress, coping, and attachment in families with an 18-month-old infant. *Infant Behavior and Development*, *14*(4), 383–395.
[https://doi.org/10.1016/0163-6383\(91\)90029-r](https://doi.org/10.1016/0163-6383(91)90029-r)
- Judge, S. (1998). Parental coping strategies and strengths in families of young children with disabilities. *Family Relations*, *47*(3), 263. <https://doi.org/10.2307/584976>
- Karlsson, L., Tolvanen, M., Scheinin, N. M., Uusitupa, H., Korja, R., Ekholm, E., Tuulari, J., Pajulo, M., Huotilainen, M., Paunio, T., & Karlsson, H. (2018). Cohort profile: the FinnBrain birth cohort study (FinnBrain). *International Journal of Epidemiology*, *47*(1), 15–16j. <https://doi.org/10.1093/ije/dyx173>
- Kataja, E., Karlsson, L., Puura, K., Pelto, J., Häikiö, T., Nolvi, S., Pesonen, H., Parsons, C. E., Hyönä, J., & Karlsson, H. (2018). Maternal depressive symptoms during the pre- and postnatal periods and infant attention to emotional faces. *Child Development*, *91*(2). <https://doi.org/10.1111/cdev.13152>
- Kim, P., Feldman, R., Mayes, L. C., Eicher, V., Thompson, N. J., Leckman, J. F., & Swain, J. E. (2011). Breastfeeding, brain activation to own infant cry, and maternal sensitivity. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *52*(8), 907–915.
<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02406.x>
- Korja, R., & McMahon, C. M. (2021). Maternal prenatal mood problems and lower maternal emotional availability associated with lower quality of child's emotional availability and higher negative affect during still-face procedure. *Infancy*, *26*(6), 901–919.
<https://doi.org/10.1111/infa.12428>
- Korja, R., Savonlahti, E., Ahlqvist-Björkroth, S., Stolt, S., Haataja, L., Lapinleimu, H., Piha, J., & Lehtonen, L. (2008). Maternal depression is associated with mother–infant interaction in preterm infants. *Acta Paediatrica*, *97*(6), 724–730.
<https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2008.00733.x>
- Little, C., & Carter, A. S. (2005). Negative emotional reactivity and regulation in 12-month-olds following emotional challenge: Contributions of maternal-infant emotional availability in a low-income sample. *Infant Mental Health Journal*, *26*(4), 354–368.
<https://doi.org/10.1002/imhj.20055>
- Luthar, S. S., & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, *12*(4), 857–885.
<https://doi.org/10.1017/s0954579400004156>

- Mak, W. W. S., Ho, A. Y. Q., & Law, R. W. (2007). Sense of coherence, parenting attitudes and stress among mothers of children with autism in Hong Kong. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 20(2), 157–167. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2006.00315.x>
- Mary Rothbart's Temperament Questionnaires: The Adult Temperament Questionnaire (ATQ). (1.2.2022). Instrument descriptions. <https://research.bowdoin.edu/rothbart-temperament-questionnaires/instrument-descriptions/the-adult-temperament-questionnaire/>
- McConnell, M., Closson, L., Morse, B., Wurster, H. E., Flykt, M., Sarche, M., & Biringen, Z. (2020). The “EA brief”: A single session of parent feedback and coaching to improve emotional attachment and emotional availability (EA). *Infant Mental Health Journal*. <https://doi.org/10.1002/imhj.21867>
- McCubbin, H. I., McCubbin, M. A., Thompson, A. M., Han, S., & Allen, C. H. G. (1997). Families under stress: what makes them resilient. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 89(3), 2–11. <https://www.questia.com/library/journal/1P3-21728028/families-under-stress-what-makes-them-resilient>
- McKelvey, L., Fitzgerald, H. E., Schiffman, R. F., & Von Eye, A. (2002). Family stress and parent-infant interaction: The mediating role of coping. *Infant Mental Health Journal*, 23(1–2), 164–181. <https://doi.org/10.1002/imhj.10010>
- Miranda, A., Mira, Á. X. L., Berenguer, C., Roselló, B., & Baixauli, I. (2019). Parenting stress in mothers of children with autism without intellectual disability. Mediation of behavioral problems and coping strategies. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00464>
- Müller-Nix, C., Forcada-Guex, M., Pierrehumbert, B., Jaunin, L., Borghini, A., & Ansermet, F. (2004). Prematurity, maternal stress and mother–child interactions. *Early Human Development*, 79(2), 145–158. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2004.05.002>
- Nigg, J. T. (2017). Annual Research Review: On the relations among self-regulation, self-control, executive functioning, effortful control, cognitive control, impulsivity, risk-taking, and inhibition for developmental psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58(4), 361–383. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12675>
- Nordenswan, E., Deater-Deckard, K., Karrasch, M., Laine, M., Kataja, E., Holmberg, E., Eskola, E., Hakanen, H., Karlsson, H., Karlsson, L., & Korja, R. (2021). Maternal executive functioning, emotional availability and psychological distress during

- toddlerhood: A FinnBrain birth cohort study. *Frontiers in Psychology*, *12*.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.735734>
- Noyman-Veksler, G., Herishanu-Gilutz, S., Kofman, O., Holchberg, G., & Shahar, G. (2014). Post-natal psychopathology and bonding with the infant among first-time mothers undergoing a caesarian section and vaginal delivery: Sense of coherence and social support as moderators. *Psychology & Health*, *30*(4), 441–455.
<https://doi.org/10.1080/08870446.2014.977281>
- Patterson, J. M., Holm, K. E., & Gurney, J. G. (2004). The impact of childhood cancer on the family: a qualitative analysis of strains, resources, and coping behaviors. *Psycho-oncology*, *13*(6), 390–407. <https://doi.org/10.1002/pon.761>
- Posner, M. I., Rothbart, M. K., Sheese, B. E., & Voelker, P. (2012). Control networks and neuromodulators of early development. *Developmental Psychology*, *48*(3), 827–835.
<https://doi.org/10.1037/a0025530>
- Ray, C., Suominen, S., & Roos, E. (2009). The role of parents' sense of coherence in irregular meal pattern and food intake pattern of children aged 10-11 in Finland. *Journal of Epidemiology and Community Health*, *63*(12), 1005–1009.
<https://doi.org/10.1136/jech.2008.085100>
- Righetti-Veltema, M., Conne-Perréard, E., Bousquet, A., & Manzano, J. R. (2002). Postpartum depression and mother–infant relationship at 3 months old. *Journal of Affective Disorders*, *70*(3), 291–306. [https://doi.org/10.1016/s0165-0327\(01\)00367-6](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(01)00367-6)
- Roth, G., Assor, A., Niemiec, C. P., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2009). The emotional and academic consequences of parental conditional regard: Comparing conditional positive regard, conditional negative regard, and autonomy support as parenting practices. *Developmental Psychology*, *45*(4), 1119–1142.
<https://doi.org/10.1037/a0015272>
- Rothbart, M. K. (2007). Temperament, development, and personality. *Current Directions in Psychological Science*, *16*(4), 207–212. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00505.x>
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., & Evans, D. E. (2000). Temperament and personality: Origins and outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*(1), 122–135.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.1.122>
- Rothbart, M. K., & Derryberry, D. (1981). Development of individual differences in temperament. *Advances in Developmental Psychology*, *1*, 37–86.
<https://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID=US201302064297>

- Rothbart, M. K., Sheese, B. E., & Posner, M. I. (2007). Executive attention and effortful control: Linking temperament, Brain networks, and genes. *Child Development Perspectives, 1*(1), 2–7. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00002.x>
- Rueda, M. R., Posner, M. I., & Rothbart, M. K. (2005). The development of executive attention: Contributions to the emergence of self-regulation. *Developmental Neuropsychology, 28*(2), 573–594. https://doi.org/10.1207/s15326942dn2802_2
- Rutherford, H. J. V., Wallace, N. S., Laurent, H. K., & Mayes, L. C. (2015). Emotion regulation in parenthood. *Developmental Review, 36*, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.12.008>
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry, 57*(3), 316–331. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Saunders, H., Kraus, A., Barone, L., & Biringen, Z. (2015). Emotional availability: theory, research, and intervention. *Frontiers in Psychology, 6*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01069>
- Sagy, S., & Antonovsky, H. (2000). The development of the sense of coherence: A retrospective study of early life experiences in the family. *International Journal of Aging & Human Development, 51*(2), 155–166. <https://doi.org/10.2190/7651-k6nv-jk52-ufkt>
- Silk, J. S., Shaw, D. S., Skuban, E. M., Oland, A. A., & Kovacs, M. (2006). Emotion regulation strategies in offspring of childhood-onset depressed mothers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47*(1), 69–78. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2005.01440.x>
- Skowron, E. A., Kozlowski, J. M., & Pincus, A. L. (2010). Differentiation, self–other representations, and rupture–repair processes: Predicting child maltreatment risk. *Journal of Counseling Psychology, 57*(3), 304–316. <https://doi.org/10.1037/a0020030>
- Slezackova, A., & Sobotkova, I. (2016). The Routledge International Handbook of Psychosocial Resilience. In U. Kumar (Ed.), *Routledge eBooks* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315666716>
- Southwick, S. M., Bonanno, G. A., Masten, A. S., Panter-Brick, C., & Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: Interdisciplinary perspectives. *European Journal of Psychotraumatology, 5*(1). <https://doi.org/10.3402/ejpt.v5.25338>
- Spinrad, T. L., Eisenberg, N., Silva, K. M., Eggum-Wilkens, N. D., Reiser, M., Edwards, A. J., Iyer, R. V., Kupfer, A., Hofer, C., Smith, C. L., Hayashi, A., & Gaertner, B. M. (2012). Longitudinal relations among maternal behaviors, effortful control and young

- children's committed compliance. *Developmental Psychology*, 48(2), 552–566.
<https://doi.org/10.1037/a0025898>
- Stein, A., Craske, M. G., Lehtonen, A., Harvey, A. G., Savage-McGlynn, E., Davies, B. A., Goodwin, J. A., Murray, L., Cortina-Borja, M., & Counsell, N. (2012). Maternal cognitions and mother–infant interaction in postnatal depression and generalized anxiety disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 121(4), 795–809.
<https://doi.org/10.1037/a0026847>
- Taylor-Colls, S., & Fearon, P. (2015). The effects of parental behavior on infants' Neural processing of emotion expressions. *Child Development*, 86(3), 877–888.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12348>
- Teti, D. M., Kim, B. Y., Mayer, G., & Counterline, M. S. (2010). Maternal emotional availability at bedtime predicts infant sleep quality. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 307–315. <https://doi.org/10.1037/a0019306>
- Tortella-Feliu, M., Ibáñez, I., De La Banda, G. G., Balle, M., Aguayo-Siquier, B., Morillas-Romero, A., & Llabrés, J. (2013). The effortful control scale for adults: Psychometric properties of the Catalan version and its relationship to cognitive emotion regulation. *Anales De Psicología*, 29(3). <https://doi.org/10.6018/analesps.29.3.135111>
- Vinje, H. F., Langeland, E., & Bull, T. (2016). Aaron Antonovsky's development of salutogenesis, 1979 to 1994. In *Springer eBooks* (pp. 25–40).
https://doi.org/10.1007/978-3-319-04600-6_4
- Volanen, S., Lahelma, E., Silventoinen, K., & Suominen, S. (2004). Factors contributing to sense of coherence among men and women. *European Journal of Public Health*, 14(3), 322–330. <https://doi.org/10.1093/eurpub/14.3.322>
- Volling, B. L., McElwain, N. L., & Miller, A. L. (2002). Emotion regulation in context: The jealousy complex between young siblings and its relations with child and family characteristics. *Child Development*, 73(2), 581–600. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00425>
- Wachs, T. D., Georgieff, M. K., Cusick, S. E., & McEwen, B. S. (2014). Issues in the timing of integrated early interventions: Contributions from nutrition, neuroscience, and psychological research. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1308(1), 89–106. <https://doi.org/10.1111/nyas.12314>
- Walsh, F. (2007). Traumatic loss and major disasters: strengthening family and community resilience. *Family Process*, 46(2), 207–227. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2007.00205.x>

- Yates, T. M., Egeland, B., & Sroufe, L. A. (2003). Rethinking resilience: A developmental process perspective. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 243–266).
<https://doi.org/10.1017/cbo9780511615788.012>
- Zaidman-Zait, A., Mirenda, P., Duku, E., Vaillancourt, T., Smith, I. M., Szatmari, P., Bryson, S. E., Fombonne, E., Volden, J., Waddell, C., Zwaigenbaum, L., Georgiades, S., Bennett, T., Elsabaggh, M., & Thompson, A. (2016). Impact of personal and social resources on parenting stress in mothers of children with autism spectrum disorder. *Autism, 21*(2), 155–166. <https://doi.org/10.1177/1362361316633033>
- Zhou, Q., Chen, S., & Main, A. (2012). Commonalities and differences in the research on children's effortful control and executive function: A call for an Integrated model of self-regulation. *Child Development Perspectives, 6*(2), 112–121.
<https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00176.x>

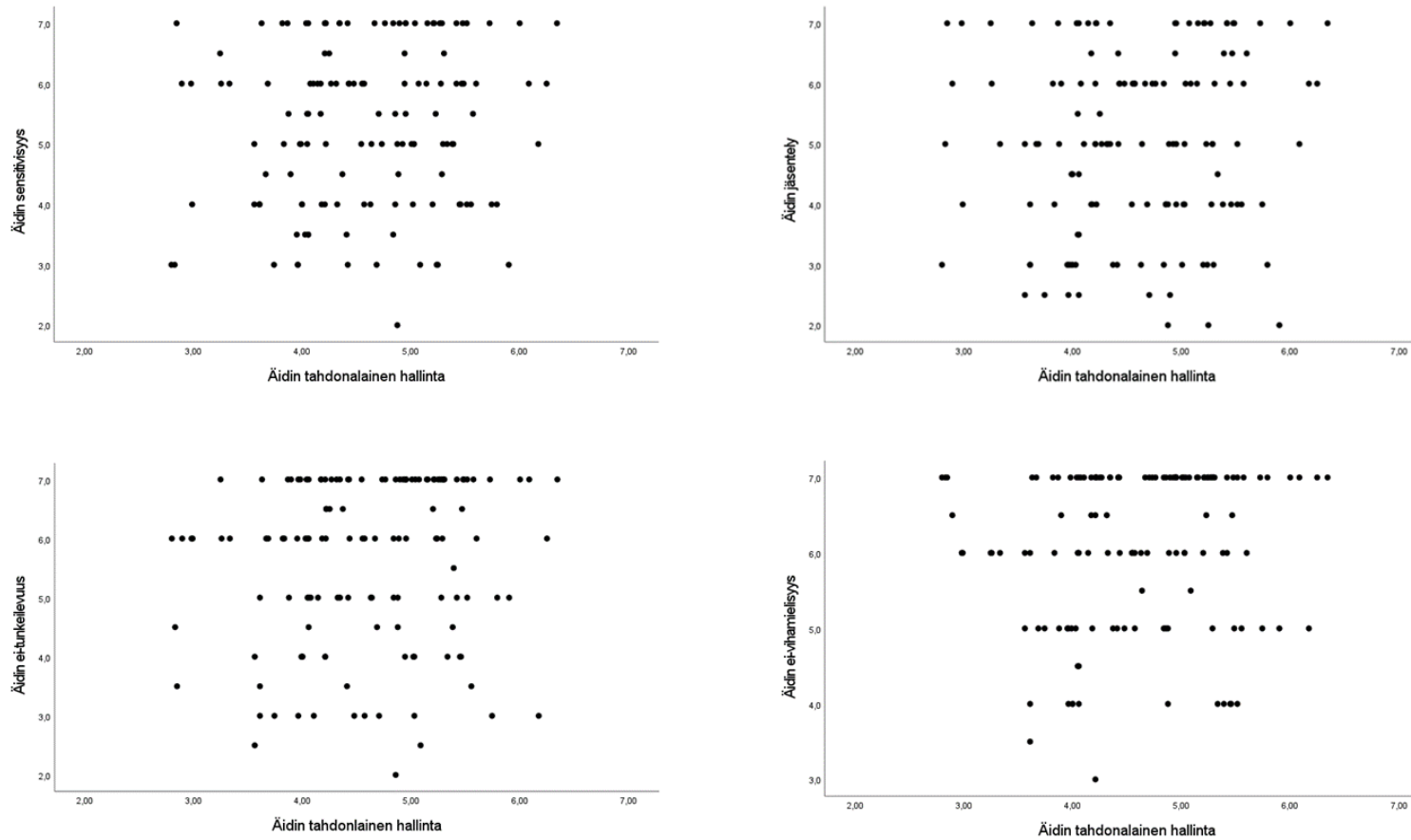
Liitteet

Liite 1. Yleinen lineaarinen malli (GLM). Emotionaalinen saatavillaolo selittäjänä koherenssin tunne. Päävaikutukset kovariaattien kanssa.

	B	SE	95 % CI	t	p	η_p^2	R_a^2
II Koherenssin tunne							
EA Sensitiivisyys							0.069
Poika	0.10	0.19	[-0.282, 0.481]	0.52	.607	0.00	
Peruskoulu	-0.61	0.26	[-1.115, -0.100]	-2.36	.019*	0.03	
Ammattikorkea	-0.25	0.22	[-0.684, 0.178]	-1.16	.249	0.01	
Ensisynnyttäjät	-0.32	0.19	[-0.703, 0.063]	-1.65	.101	0.02	
Raskausviikot	-0.03	0.07	[-0.172, 0.112]	-0.42	.677	0.00	
Koherenssin tunne	0.02	0.01	[0.007, 0.039]	2.78	.006**	0.04	
EA Jäsentely							0.039
Poika	-0.10	0.22	[-0.525, 0.322]	-0.47	.638	0.00	
Peruskoulu	-0.58	0.29	[-1.145, -0.017]	-2.03	.043*	0.02	
Ammattikorkea	-0.32	0.24	[-0.803, 0.155]	-1.34	.184	0.01	
Ensisynnyttäjät	-0.36	0.22	[-0.783, 0.068]	-1.66	.099	0.02	
Raskausviikot	-0.08	0.08	[-0.234, 0.081]	-0.96	.338	0.01	
Koherenssin tunne	0.02	0.01	[0.000, 0.036]	1.96	.052	0.02	
EA Ei-tunkeilevuus							0.120
Poika	0.40	0.21	[-0.003, 0.810]	1.96	.051	0.02	
Peruskoulu	-0.89	0.27	[-1.435, -0.353]	-3.26	.001**	0.60	
Ammattikorkea	-0.37	0.23	[-0.828, 0.091]	-1.58	.116	0.01	
Ensisynnyttäjät	-0.46	0.21	[-0.871, -0.055]	-2.34	.027*	0.03	
Raskausviikot	0.13	0.08	[-0.024, 0.278]	1.66	.100	0.02	
Koherenssin tunne	0.02	0.01	[0.002, 0.036]	2.16	.032*	0.03	
EA Ei-vihamielisyyt							0.047
Poika	0.24	0.15	[-0.056, 0.539]	1.60	.111	0.01	
Peruskoulu	-0.34	0.20	[-0.738, 0.054]	-1.70	.090	0.02	
Ammattikorkea	-0.04	0.17	[-0.378, 0.295]	-0.25	.806	0.00	
Ensisynnyttäjät	-0.19	0.15	[-0.491, 0.107]	-1.27	.207	0.01	
Raskausviikot	0.08	0.06	[-0.029, 0.193]	1.47	.145	0.01	
Koherenssin tunne	0.01	0.01	[-0.001, 0.024]	1.87	.063	0.02	

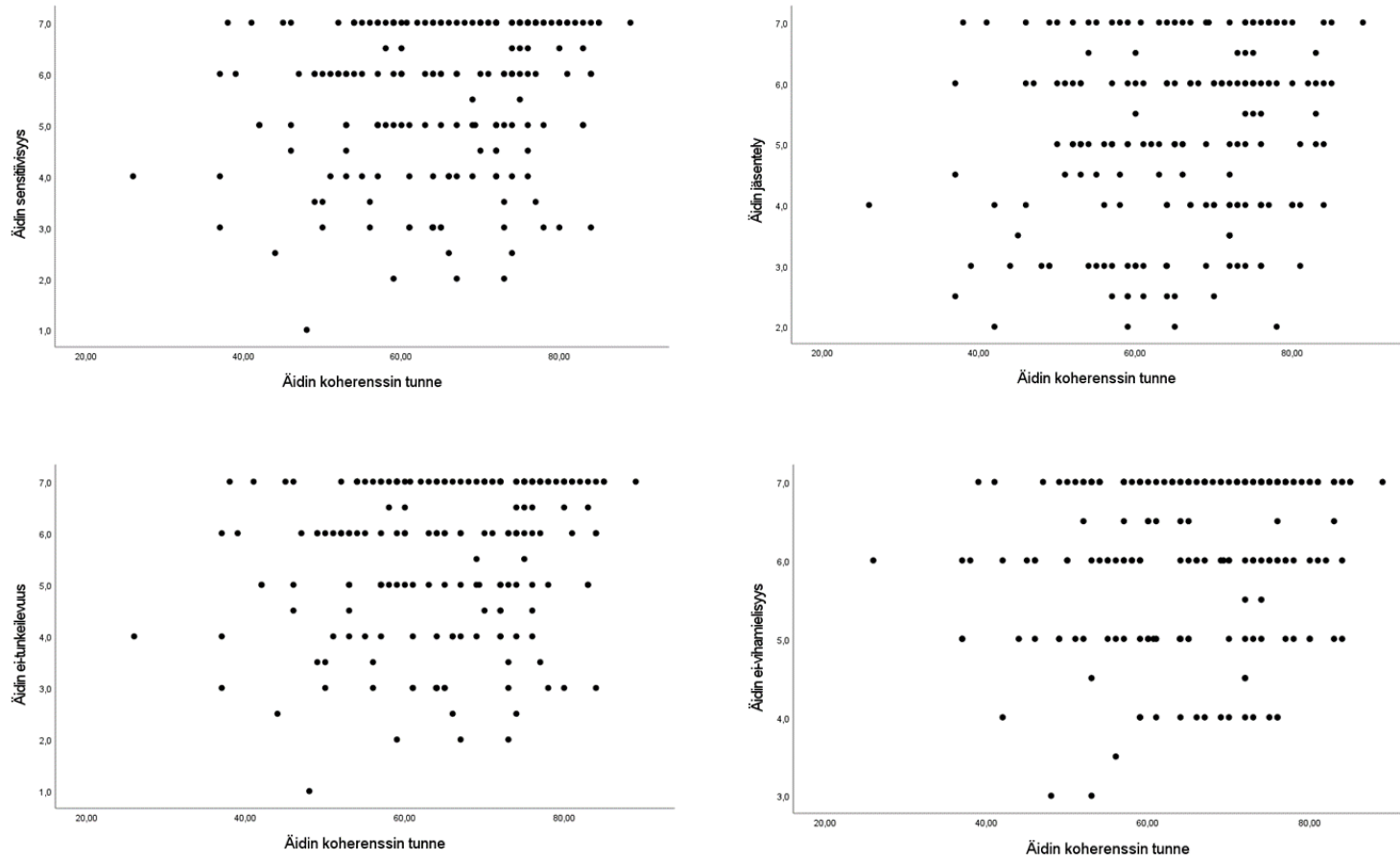
Huom! EA = Emotional Availability Scales; ** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$.

Liite 2. Sirontakuviot äidin itsesäätely ja emotionaalien saatavillaolo

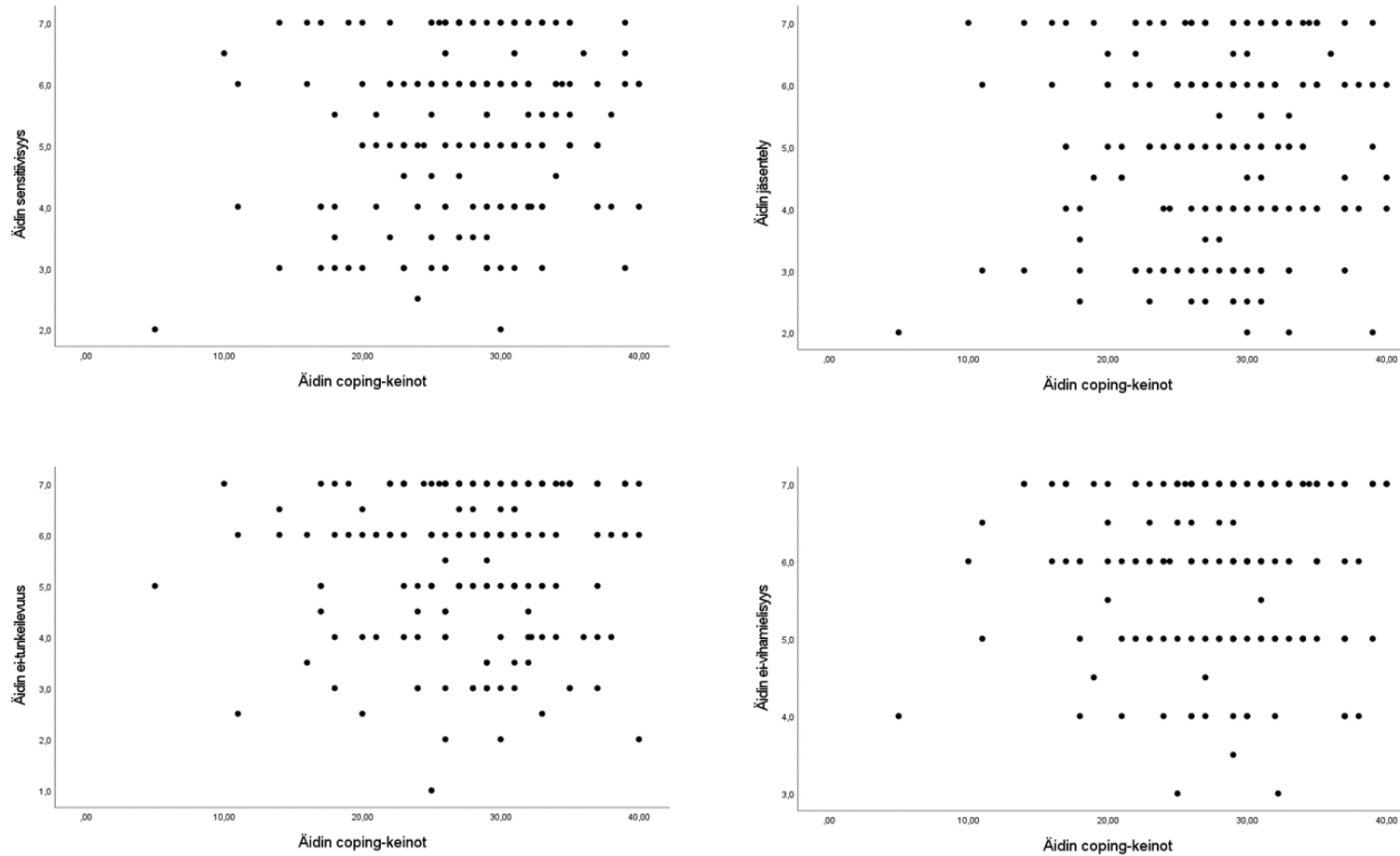
Kuva 1. Äidin itsesäätelyn ja emotionaalisen saatavillaolon välinen korrelaatio esitettyinä erikseen äidin sensitiivisyyden ($p = .175$), jäsentelyn ($p = .238$), ei-tunkeilevuuden ($p = .195$) ja ei-vihamielisyyden ($p = .272$) kanssa.

Liite 3. Sirontakuviot äidin koherenssin tunne ja emotionaalinen saatavillaolo

Kuva 2. Äidin koherenssin tunteen ja emotionaalisen saatavillaolon välinen korrelaatio esitettyä erikseen äidin sensitiivisyyden ($p = .002$), jäsentelyn ($p = .021$), ei-tunkeilevuuden ($p = .010$) ja ei-vihamielisyyden ($p = .030$) kanssa.

Liite 4. Sirontakuviot äidin coping-keinot ja emotionaalinen saatavillaolo

Kuva 3. Äidin coping-keinojen ja emotionaalisen saatavillaolon välinen korrelaatio esitettyinä erikseen äidin sensitiivisyyden ($p = .073$), jäsentelyn ($p = .483$), ei-tunkeilevuuden ($p = .375$) ja ei-vihamielisyyden ($p = .365$) kanssa.